

EURO INFO

Dialógy v EÚ

KOLEKTÍV AUTOROV

Budúcnosť Európy a ústavná zmluva

Úrad vlády Slovenskej republiky

www.euroinfo.gov.sk

bezplatná infolinka do Bruselu
v slovenskom jazyku:

EUROPE DIRECT 00 800 67 89 10 11

bezplatná infolinka pre volania v sieti

SLOVAK TELECOM: 0800 103 104

bezplatná infolinka pre volania v sieti

ORANGE: 38 76

ISBN 80-88707-64-1

9 788088 707646

Nepredajné!

EURO INFO

Vydanie publikácie podporili:

Úrad vlády Slovenskej republiky
Zastúpenie Európskej komisie v Slovenskej republike
Kancelária Európskeho parlamentu na Slovensku

KOLEKTÍV AUTOROV

Budúcnosť Európy

a ústavná zmluva

Bratislava 2004

Budúcnosť Európy a ústavná zmluva

Copyright © 2004 Kolektív autorov: JUDr. Lenka Blehová, Ing. Ľubomír Hanus, JUDr. Eva Kičinová, Mgr. Imrich Marton, RNDr. Ján Pšenička, PhDr. František Ružička, Doc. JUDr. Peter Vršanský Csc, Ing. Peter Zelenák

ISBN 80-88707-64-1

Recenzent:

PhDr. Silvia Matúšová

Edícia Dialógy v EÚ

Vydal:

Ševt, a. s.

Tel.: 02/53 41 61 81 - 6

Pre Úrad vlády Slovenskej republiky

a Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky

Grafická príprava:

Ševt, a. s.

Tel.: 02/53 41 61 81 - 6

Vytlačila tlačiaren:

Ševt, a. s.

Tel.: 02/53 41 61 81 - 6

Predslov ministra zahraničných vecí SR Eduarda Kukana	04
--	----

I. časť – Čo si o reforme Európskej únie myslia slovenskí politici

Prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič	06
Predseda Ústavného súdu SR Ján Mazák	08
Predseda Národnej rady SR Pavol Hrušovský	10
Predseda vlády SR Mikuláš Dzurinda	11
Predseda Výboru NR SR pre európske záležitosti Tibor Mikuš	13
Podpredseda vlády SR pre európske záležitosti, ľudské práva a menšiny Pál Csáky	14

II. časť – O čom je reforma Európskej únie

Čo upravuje a čo neupravuje ústavná zmluva	17
Aká Európska únia vzniká na základe ústavnej zmluvy	23
Suverenita v Európskej únii podľa ústavnej zmluvy	29
Aké práva majú členské štáty	33
Ako rozhodujú členovia v Európskej únii	36
Postavenie národných parlamentov v ústavnej zmluve	41
Charta základných práv chráni občana	46
Zahraničná politika v novej Európe	51
Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti a ochrana občana	55
Kedy začne ústavná zmluva platiť	58
Zmluvy súčasného primárneho práva Európskej únie (tabuľka č. 1)	61
Rozdelenie kompetencií podľa ústavnej zmluvy (tabuľka č. 2)	63
Porovnanie právnej úpravy základných práv a slobôd (tabuľka č. 3)	65

Doslov vedúceho Zastúpenia EK v SR Erica van der Lindena	71
---	----

Predslov

PREČO EURÓPSKA ÚNIA PRIJÍMA ÚSTAVNÚ ZMLUVU

Súčasná Európska únia je výsledkom päťdesiatich rokov integrácie, ktorá zahŕňa viacero navzájom sa prekrývajúcich etáp postupného budovania zóny voľného obchodu, colnej únie, neskôr spoločného trhu založeného na štyroch základných slobodách (slobodný pohyb osôb, tovaru, služieb a kapitálu) a v poslednej dekáde tiež budovanie hospodárskej a menovej únie.

Zárodkom európskej integrácie boli pôvodne tri Európske spoločenstvá – **Európske spoločenstvo uhlia a ocele** /ESUO/ (založené Parížskou zmluvou – 1951, zaniklo r. 2002), **Európske (hospodárske) spoločenstvo** /ES/ a **Európske spoločenstvo pre atómovú energiu** /EURATOM/ (Založené Rímskymi zmluvami 1957).

Samotná **Európska únia** vznikla 1. novembra 1993 ako nadstavba troch Spoločenstiev na základe Maastrichtskej zmluvy (1992) a okrem už existujúcej spolupráce zameranej najmä na hospodársku oblasť a rozšírila spoluprácu aj na oblasť zahraničných vecí, bezpečnosti, spravodlivosti a vnútra.

Európska integrácia bola od počiatkov budovaná na základe práva a preto každá významnejšia zmena v jej usporiadaní, právomociach, cieľoch či nástrojoch našla vyjadrenie v medzinárodných zmluvách, ich zmenách a doplnkoch. Okrem štyroch vyššie spomínaných zmlúv preto dnes základný právny rámec európskej integrácie tvorí pomerne zložitý a v mnohých prípadoch ťažko prehľadný súbor medzinárodných zmlúv.

Primárnym cieľom prijatia ústavnej zmluvy preto bolo zjednodušiť a sprehľadniť právny rámec EÚ vypracovaním jedného celistvého dokumentu zastrešujúceho výsledky 50 rokov európskeho integračného procesu.

Súčasnne si Európska únia bola vedomá, že je potrebné urobiť určité zmeny v jej fungovaní. Reformy Únie v 90. rokoch, stelesnené v troch zmluvách (Maastricht, Amsterdam, Nice) nezodpovedali všetky otázky, ktorým Únia čelila. Preto bola súčasne so Zmluvou z Nice (2000) prijatá Deklarácia z Nice, ktorá definovala štyri základné štrukturálne problémy Únie a vyzvala členské, ako aj vtedajšie kandidátske krajiny, k diskusií o hĺbkovej reforme Únie. Otázky nastolené Deklaráciou z Nice ďalej konkretizovala Laekenská deklarácia (2001), ktorá súčasne vytvorila právny rámec pre zvolanie Konventu o budúcnosti Európy.

Predslov

Ústavná zmluva sa navyše tvorila v čase historicky najväčšieho rozšírenia EÚ. Hoci základné predpoklady pre fungovanie rozšírenej Únie položila Zmluva z Nice, bolo všeobecne zrejmé, že táto zmluva predstavovala minimalistický variant prispôsobenia EÚ novým podmienkam a jej plynulé fungovanie si vyžiada zásadnejšie zmeny.

V neposlednom rade sa za zásadný problém Únie považoval jej demokratický deficit. Potreba priblíženia EÚ občanom sa stala nie lákavou fráزou, ale akútnym problémom Európskej únie. K jeho odstráneniu, resp. zmierneniu, malo, okrem spomínaného zjednodušenia a sprehľadnenia fungovania Únie, prispieť najmä vytvorenie podmienok pre väčšiu a bezprostrednú zainteresovanosť občanov na diani v EÚ, ako aj vytvorenie prostriedkov a mechanizmov ochrany základných práv a slobôd jednotlivcov voči čoraz väčšmi rastúcemu vplyvu inštitúcií EÚ v ich každodennom živote.

Doterajší priebeh procesu prijímania ústavnej zmluvy viedol nielen k doposiaľ nevídanej širokej a otvorenej diskusii o smerovaní, cieľoch a nástrojoch európskej integrácie, ale tiež k bezprecedentnému posilneniu parlamentných prvkov v európskej architektúre. Diskusia v rámci Konventu a následne počas Medzivládnej konferencie vytvorila priestor pre otvorenú výmenu názorov na európskej úrovni.

V slovenských podmienkach paralelne prebiehala diskusia v rámci Národnej rady a vlády. Platformou pre širšiu diskusiu boli zasadnutia Národného konventu o európskej budúcnosti Slovenska.

Výsledkom doterajšieho priebehu diskusie v Európe je návrh Zmluvy o ústave pre Európu prijatý Medzivládnu konferenciou, podpísaný 29. októbra 2004 v Ríme, ktorý bude následne podliehať ratifikácii vo všetkých členských štátoch EÚ.

Práve proces ratifikácie ústavnej zmluvy vytvára prirodzený priestor pre pokračovanie skutočne širokej celospoločenskej diskusie o základných aspektoch usporiadania EÚ. Aby bola táto diskusia zmysluplná, je podľa nášho názoru potrebné ďalej zvyšovať informovanosť verejnosti. S cieľom podnietiť takúto informovanú diskusiu a prispieť do nej prichádza Ministerstvo zahraničných vecí SR s iniciatívou na vydanie tejto publikácie.

Kam smeruje Európska únia?

Kam smeruje Európska únia?

Na poste hlavy štátu som začal pôsobiť krátko po tom, čo sa naplnila jedna z historicky najdôležitejších priorít zahraničnej politiky mladej nezávislej Slovenskej republiky - jej prijatie za člena Európskej únie. Azda sa zhodneme všetci na tom, že toto obdobie malo - dovoľte mi metaforu - charakter „maturity“, skúšky dospelosti slovenskej spoločnosti pri naplnení našej deklarovanej integračnej perspektívy. Ak sme ju začlenením do EÚ napokon zvládli, dokázali sme aj seba samým, že sa nemusíme báť stavať si takéto náročné ciele a že sa nemusíme obávať ani o nasledujúcu etapu pôsobenia Slovenskej republiky vo vnútri tohto integračného zoskupenia. Verím, že tu už bude výraznejšia aj moja rola ako prezidenta Slovenskej republiky.

Hlava štátu sa musí bezvýhradne identifikovať s ambíciami a vôľou občanov svojej krajiny. Veď členstvo v EÚ si naši občania vedome zvolili ako najoptimálnejšiu podobu dobrých perspektív Slovenska, ktoré chce byť prosperujúcou demokratickou krajinou. Chcem poukázať na to, že sa cítim byť jedným zo státisícov našich občanov, presvedčených o tejto dobrej voľbe. O to skôr chcem preto ako každý z nich žiť v takej Európskej únii, ktorá je silná, spoľahlivá, pripravená a schopná poradiť si s výzvami súčasnosti - či už je ňou globalizácia, aspirácie na ekonomické prvenstvo vo svete alebo aj dobre fungujúca solidárna spoločnosť. V tejto súvislosti však musím zároveň zdôrazniť - lebo to tak cítim i vidím - že ak už Európa dosiahla uznávanú a rešpektovanú pozíciu v medzinárodných vzťahoch, musí sa v budúcnosti tiež dokázať zbaviť opatrníctva a odvážnejšie a pružnejšie sa presadzovať popri ďalších ambiciózných subjektoch medzinárodného diania. Má k tomu dobré predpoklady, predovšetkým vo vyspelej a zdokonaľujúcej sa integrácii, vo vecne nastoľovaných požiadavkách na kvalitnejšie fungovanie jej vlastných inštitúcií a integračných mechanizmov a predovšetkým v dozrievajúcej občianskej spoločnosti v každej zo svojich členských krajín. Tým všetkým je už teraz silná a jej silu môže len znásobiť jednota v rôznorodosti, ktorú v nej tiež treba ubrániť. Ak sa sám považujem za eurorealistu vo vzťahu k budúcnosti Európy, myslím tým teda aj na túto skutočnosť.

Vo vzťahu k budúcnosti EÚ ma netrápi delenie na euroskeptikov či eurooptimistov, ani striedavá prevaha jedných či druhých. Som si tiež vedomý toho, že ani európska ústavná zmluva, ktorá bude upravovať mechanizmus spolupráce v rámci EÚ, nie je dokonalá. Čo by ma však trápilo omnoho viac, by bola predstava, že Európska únia by bola bez prirodzeného a hlbokého vzájomného rešpektu jej členských štátov, len

Kam smeruje Európska únia?

akýmsi nad všetkým bdejúcim odosobneným mechanizmom zhromažďovania a rozdeľovania - fondov, noriem, stanovísk, a to možno až do absurdných rozmerov. Azda práve v súlade s mojím eurorealizmom si myslím, že zdrojom latentných napätí vnútri Únie do budúcnosti môžu byť práve - a možno aj výlučne - pretrvávajúce sociálne rozdiely, ktoré stoja zatiaľ za rôznorodosťou záujmov a ktoré nemožno riešiť či zlikvidovať bez solidarity, púhym administrovaním.

Som absolútne presvedčený, že Európska únia bude, ba musí byť takou, akou ju spravia občania a štáty. Tým pravdaže nemyslím akési super-federalisticky ponímané nadnárodné monštrum, kde by sa ani nemohla dať vyjadriť vlastná identita či oná želaná jednota v rôznorodosť. Vízia Európy budúcnosti, ktorú iste potrebujeme, sa určite nemôže zrodiť v kabinetoch politikov, bez vízie v hlavách občanov, lebo ich mienku musia politici zodpovedne reflektovať. Ak sa tiež zhodneme - nemyslím iba my tu na Slovensku, ale v celej Únii - že Európa potrebuje reformu, je potom na nás všetkých, aká táto reforma bude. A zhodnúť by sme sa mali na tom, že bude taká, akú podporí väčšina občanov Slovenska a ostatných krajín Európskej únie.

A ešte na záver: Sám so záujmom očakávam, čo prinesie našim občanom publikácia k problematike budúcnosti EÚ, ktorú dostávajú. Kam posunie ich zmysľovanie?! Ale tiež - k čomu podnieti nás, ktorí sme z vôle občanov na svojich postoch v období, keď sa treba s rozvahou postaviť voči všetkým výzvam, spojeným s budúcou tvárou Európskej únie a tým iste aj Európy ako takej.

Ivan Gašparovič
prezident Slovenskej republiky

Zmluva o ústave pre Európu

Zmluva o ústave pre Európu

Pri čítaní prvého, dočasného konsolidovaného textu (Brusel, 25. jún 2004, CIG 86/04) Zmluvy o ústave pre Európu, ale aj verzií, ktoré mu predchádzali, chápem rozmanité názory pre a proti. Rozsiahly dokument je základom Európskej ústavy. Obsahuje súhrn poopravených, takmer všetkých zakladajúcich a dosiaľ platných primárnych dokumentov, doplnených Chartou základných práv. Zložito štrukturovaný text priam ponúka príležitosť na polemické diskusie. Dovolím si na chvíľu pozabudnúť na detaily a ponúknuť na tomto mieste niekoľko všeobecných názorov na význam, cieľ a problémy zmluvy.

Zmluva potvrdzuje doterajší ústavný vývoj v Európskej únii, prehľbuje integráciu a posilňuje nadnárodné prvky. Dokument pokračuje v opakovaných revíziách zakladajúcich zmlúv Únie. Na rozdiel od doterajších čiastkových zmlúv však zmluva z ústavného hľadiska dosahuje podstatne inú kvalitu než platné primárne právo, predovšetkým kvôli rozsiahlym funkcionálnym a normatívnym dôsledkom.

Vychádzajúc zo štruktúry a obsahu zmluvy môžeme povedať, že jej zmyslom je predovšetkým vytvoriť sústavu inštitúcií Únie, zabezpečujúcich chod a fungovanie Európskej únie a súčasne účinne chrániť základné práva. Tento dvojediný zmysel zmluvy potvrdzuje jej ambíciu vytvoriť ústavu v klasickom chápaní.

Takmer každý má viac či menej presnú predstavu o tom, čo je ústava. Ťažkosti, nedorozumenia, rozpaky a argumenty proti zmluve sú práve dôsledkom toho, ako sa vo vedomí ľudí rokmi utváral tento pojem. Ústava je základným zákonom štátu. Preto otázka znie: bude Európska únia štátom? Ak áno, ústava je namieste. Ak nie, každý dokument, napriek názvu ústava, bude len zmluvou, vzdialenou od právnej a faktickej sily základného zákona.

Európsky štát predpokladá, a to je nespochybniteľné, európsky národ alebo európsky ľud. Politický európsky národ v skutočnosti neexistuje. Naopak, dosiaľ silne prevažuje identifikácia občanov s národnými štátmi. Legitimačný a demokratický problém európskeho ľudu, resp. národa však bráni tomu, aby sme, napriek ochote uvažovať o základnom zákone pre zjednotenú Európu, akceptovali európsku ústavu v zaužívanej definícii. Tento problém považujeme za významnejší ako často diskutované otázky byrokracie a rozhodovacích procesov v Únii. Nemalo by sa naň zabúdať, lebo len jeho správne pochopenie vedie

Zmluva o ústave pre Európu

k ďalšiemu pozitívnemu posunu v myslení nielen európskych elít, ale aj občanov, o zmysle a cieľoch európskej ústavy.

Pripustíme, že vžitie chápanie ústavy nemusí zodpovedať tomu, čo nazývame pokračujúcim procesom európskej integrácie, v ktorom sa už aj tak prijali viaceré zmluvy základného, ústavného významu. Laekenský summit však v spojitosti s predchádzajúcim ústavným vývojom v Únii zdôraznil požiadavky odstránenia demokratického deficitu, zjednodušenia inštitucionálneho rámca, priblíženia ľudí k Únii a napokon aj vyjasnenia vzťahov medzi Úniou a členskými štátmi. To sú ciele dosahované len zmluvami ústavného významu. Popravde, Laekenská deklarácia k prijatiu ústavy pôvodne nesmerovala, ale to už nie je podstatné.

Porovnanie zámerov tejto deklarácie s obsahom zmluvy nevyzníeva príliš optimisticky. Bez hlbšej analýzy vidno, že rozsiahly, takmer tristostranový text zmluvy dosť zložito, ba aj protirečivo, nachádza cesty na dosahovanie zamýšľaných cieľov. Príkladov je dosť. Treba povedať, že prvé kolo pripomienok prinieslo viac ako päťtisíc zmien, výhrad a doplnení. Oveľa viac problémov, ako to potvrdzujú skúsenosti, by priniesla bežná, denná ústavná prax inštitúcií Únie, ale aj prax národných orgánov verejnej moci. Táto stránka veci by sa nemala prehliadať alebo zastierať už len preto, aby sme boli na tieto ťažkosti dobre pripravení a vnímali ich skôr ako výzvu než ako brzdu pre fungovanie Únie a jej členov.

Zmluva o ústave pre Európu je výsledkom nepochybne úspešnej integrácie národných európskych štátov, ktorá pokračuje. Preto nie je príliš rozumné zmluvu úplne zatracovať, preceňovať alebo jednoducho odmietiť bez kvalitnej a relevantnej diskusie. Áno, predložený text otvára jeden problém za druhým. Nemáme európsky politický národ, nositeľa európskej suverenity Únie, nerieši sa v celom rozsahu efektívna demokratická kontrola európskych inštitúcií, atď. Budúci vývoj v Európskej únii však môže priniesť odpovede aj na tieto otázky. Prihovám sa za to, aby vízia zjednotenej, silnej a bezpečnej Európy bola podporená aj ústavným spôsobom. Zmluva v predloženej podobe by mohla byť prvým krokom k napĺňaniu tohto krásneho sna o spoločnej európskej budúcnosti. Či to bude krok správnym smerom, ukáže čas a schopnosť používať takto projektovanú európsku ústavu na prospech všetkých členských štátov a ich občanov. Tomuto kroku musí predchádzať zásadný súhlas všetkých zúčastnených a adresátov navrhovanej európskej ústavy.

Význam národných parlamentov

Zastupiteľská demokracia je založená na idei ľudu ako primárneho zdroja moci, ktorá sa deleguje na volených predstaviteľov. Národný parlament - parlament jednotlivého národného štátu - je inštitúciou, ktorá odráža vôľu ľudu, rozhodujúceho o jej obsadení v priamych voľbách. Z toho vyplýva, že Európska únia, ktorá by mala odstrániť právom kritizovaný demokratický deficit, musí túto postupnosť pri delegovaní moci zohľadniť. Táto požiadavka, formulovaná Konventom o budúcnosti Európy, bola jedným z explicitne uvedených dôvodov na začatie procesu tvorby ústavnej zmluvy.

Ústavná zmluva rieši túto otázku iba čiastočne. Poskytuje možnosti, ktoré treba ďalej naplňovať. Mnoho závisí od toho, ako sa usporiadajú vzťahy na domácej scéne, v prvom rade medzi vládou a parlamentom. Záleží aj na tom, ako konkrétne sa naplnia možnosti poskytnuté ústavnou zmluvou v oblasti medziparlamentnej spolupráce členských krajín. Opatrenia, ktoré zabezpečujú dosah národných parlamentov na európske rozhodovanie, neslobodno chápať tak, ako by slúžili len presadzovaniu partikulárnych záujmov. Sú prvkom, ktorý môže zlepšiť fungovanie celého systému rozhodovania Únie a napomôcť úspechu integračného projektu.

Otázka parlamentnej reprezentácie úzko súvisí s postavením a zmyslom inštitúcie národného štátu ako zdroja legitimacy Únie. V prostredí Európy je veľmi silným putom medzi občanom a politikom, ktorý ho reprezentuje, spoločný jazyk, spoločná historická skúsenosť, spoločné územie, ktoré obývajú, navyknutý spôsob, akým občan svojím politikom dáva dôveru vo voľbách. Aj vtedy, ak je občan so svojou domácou vládou nespokojný, dáva svojím nesúhlasom často najavo, že práve takéto puto existuje a že ho cíti. Nie je ľahké ani žiadúce tento dlho sa vyvíjajúci pocit zrušiť či ignorovať.

Musíme opätovne upriamiť svoju pozornosť na otázku *ducha* prijatého ústavného dokumentu, ktorý čaká na svoju ratifikáciu. Ide nám o to, aby sme vytvorili spolupracujúci a slobodný systém, ktorému občania dôverujú a ktorý pokladajú za svoj. Len vtedy, keď sami dostatočne prenikneme do vytváraného systému, budeme môcť viesť aj zrozumiteľný a zmysluplný dialóg s občanmi. V rámci tohto dialógu treba poukázať na to, že približovanie Európskej únie občanovi je úloha, ktorá pokračuje.

Suverenita Slovenska v EÚ po prijatí ústavnej zmluvy

Slovensko na prelome tisícročí dostihlo na poli integrácie zameškané a začiatkom nového milénia sa plnohodnotne zapojilo do formovania európskej spolupráce. Podielame sa na formulácii potrebných vnútorných zmien odrazených v návrhu Zmluvy zakladajúcej ústavu pre Európu. Tvorba ústavnej zmluvy bola v podstate prvou oblasťou pôsobenia Slovenska v rámci EÚ, kde sme vystupovali ako plnoprávny a rovnocenný partner, a to tak počas zasadnutí Konventu o budúcnosti Európy, ktorý návrh ústavnej zmluvy vypracoval a potom aj počas medzivládnej konferencie, ktorá Konventom vypracovaný návrh upravovala a schvaľovala. Bolo to pritom ešte v čase, keď sme neboli členským štátom EÚ. Aj to dokazuje, aký dôraz kládla EÚ na proces prijímania ústavnej zmluvy.

Následne, už ako riadny člen EÚ, sme sa podieľali na finálnom schvaľovaní znenia návrhu ústavnej zmluvy na zasadnutí Európskej rady v Bruseli 18. júna 2004. Bolo to jedno z prvých rozhodnutí EÚ, na ktorom sa Slovensko podieľalo ako plnoprávny člen EÚ a nepochybne na dlhé obdobie jedno z najdôležitejších. Slovensko je tak po rôznych historických skúsenostiach, pozitívnych aj negatívnych, dnes rovnocenným partnerom ostatných európskych štátov, je aktérom európskeho diania. Je dobré, že sa tak deje v čase, keď Európa prijíma dokument, ktorý symbolicky potvrdzuje definitívne prekonanie rozdelenia kontinentu. Ústavnou zmluvou Európa otvára novú kapitolu svojich dejín a Slovensko je pri tom ako rovnoprávny a suverénny člen európskej komunity.

Pokiaľ ale dnes hovoríme o ústavnej zmluve, stále hovoríme len o návrhu. Tak v priebehu jej tvorby, ako aj pri jej definitívnom schvaľovaní, majú rozhodujúce slovo členské štáty. Sme jedným z dvadsiatich piatich štátov, ktoré tvoria pravidlá európskeho usporiadania pre 21. storočie. Slovensko, rovnako ako ďalších dvadsaťštyri členských štátov Únie, čaká ratifikácia ústavnej zmluvy. Za predchádzajúcich jedenásť rokov samostatnosti sme prijali nejedno dôležité, vážne rozhodnutie. Ako pri každom náročnom rozhodovaní je okrem rozvahy potrebná aj odvaha. Žijeme vo svete, v ktorom sú odvážne a zodpovedné rozhodnutia nevyhnutné. Alibizmus sa nenosí ani v medziludských, ani v medzištátnych vzťahoch.

Ratifikácia ústavnej zmluvy nám ponúka príležitosť na odvážne a zodpovedné rozhodnutie. V hre je veľa. Ide o usporiadanie výkonu moci v Únii, ktorá dnes už rozhoduje o mnohých veciach každodenného života občanov. Súčasne je

Suverenita Slovenska v EÚ

potrebné uviesť, že obavy zo straty národnej identity sú neopodstatnené, rovnako ako obavy zo straty štátnej suverenity. Národnú identitu nám nemôže zobrať nikto. Kompetencie, ktoré sa rozhodujeme preniesť na európsku úroveň, neodovzdávame Únii, ale ich budeme na európskej úrovni vykonávať spoločne s ďalšími štátmi. Pritom neprenášame o nič viac kompetencií, ako ktorýkoľvek iný členský štát Únie. Prijatie ústavnej zmluvy nie je prejavom straty, či odovzdania suverenity. Naopak, je uplatnením našej štátnej suverenity v podmienkach novej Európy. Je sebavedomým rozhodnutím moderného národa. Prijatie ústavnej zmluvy je príspevkom suverénneho Slovenska do spoločnej európskej budúcnosti.

Mikuláš Dzurinda
predseda vlády SR

Úloha národného zákonodarcu

Zmluva zakladajúca ústavu pre Európu prináša podstatnú zmenu primárneho práva Európskej únie. Okrem úpravy postavenia a kompetencií orgánov Európskej únie sa zmena dotýka aj postavenia národných parlamentov, ktoré reprezentujú nielen občanov jednotlivých členských štátov, ale aj samotný ľud Európy.

Úlohou národného zákonodarcu v dnešnej dobe zjednocovania právnych poriadkov členských štátov Európskej únie by mala byť aspoň nepriama účasť na tvorbe európskej legislatívy. Každý štát si musí dostatočne včas uvedomiť, že vstupom do Európskej únie sa vzdáva, okrem iného, časti svojich normotvorných právomocí. Musí uznať potrebu zjednocovania právnych noriem v oblastiach zasahujúcich do každodenného života svojich občanov, a to nielen tých, ktoré sa týkajú spoločného trhu a ekonomickej integrácie, ale postupne aj v oblastiach, ktoré boli pôvodne v kompetencii členských štátov.

Existuje viacero spôsobov, ako sa národný zákonodarca môže na tomto procese podieľať. Z nich jeden nový, mimoriadne významný, prináša samotná ústavná zmluva. Úlohou parlamentu by malo byť kontrolovať nevyhnutnosť konania Európskej únie a jej orgánov práve v takých oblastiach, ktoré ostávajú v zdieľanej kompetencii členských štátov a Európskej únie. Ak konanie prekročí medze definované zásadami subsidiarity a proporcionality, aktivuje sa nový mechanizmus kontroly ich dodržiavania. Takzvaný skorý varovný mechanizmus dáva národným parlamentom do rúk oprávnenie pripomienkovať a do istej miery aj zablokovať prijatie nového legislatívneho návrhu, ktorým by Európska komisia neopodstatnene zasahovala do kompetencií členských štátov.

Okrem aspektu kontrolovania a posudzovania legislatívnych návrhov Európskej komisie musia národné parlamenty citlivo posudzovať všetky návrhy, ktoré sa majú stať súčasťou vnútroštátneho právneho poriadku, z toho pohľadu, aby bola výsledná podoba právneho aktu čo najviac prijateľná pre obyvateľov tej-ktorej krajiny. Úlohou národného zákonodarcu by totiž mala byť kontrola dodržiavania a rešpektovania národných špecifik a kultúrnych rôznorodostí členských štátov Európskej únie. Treba si uvedomiť, že uplatňovanie diverzít medzi jednotlivými krajinami je súčasne hnacím motorom ďalšej integrácie a vývoja Únie. Práve národné parlamenty by mali byť takýmito strážcami rôznorodosti a presadzovania národných záujmov v Európskej únii.

Ústavná zmluva - rámec budúceho smerovania EÚ

Pre budúcnosť Európskej únie a všetkých jej občanov má byť kľúčovým dokumentom ústavná zmluva Európskej únie. Myšlienka ústavnej zmluvy vznikala postupne v 90-tych rokoch. Európska ústava mala na jednej strane sprehľadniť existujúce vzťahy v rámci Únie a na strane druhej v očiach v mnohých eurooptimistov mala povýšiť Európsku úniu na subjekt novej kvality. Preto je pre Slovenskú republiku dôležité, že sa od počiatku mohla podieľať na formovaní súčasného návrhu ústavnej zmluvy.

Mnohí sú toho názoru, že Európska ústavná zmluva je dôležitým a prirodzeným krokom pri „budovaní“ Európy. Jej vypracovanie si vynútili otázky, ktoré má riešiť Európska únia s terajšími aj s prípadnými budúcimi členmi. Som presvedčený, že v histórii neopakovateľný proces rozšírenia Európskej únie prispel nielen k nárastu občanov Únie na 450 miliónov, ale vyžaduje si aj osvojenie pravidiel potrebných na spolužitie v spoločnom hospodárskom, menovom a právnom priestore, ako aj zmenu systému fungovania Únie. Tento dokument, od ktorého sa bude fakticky odvíjať systém noriem a vzájomných právnych väzieb, bude zároveň symbolickým integračným tmelom nášho európskeho spoločenstva.

Nové členské krajiny, vrátane Slovenska, majú za sebou veľmi bohatú politickú minulosť. Ich vývoj bol v 20. storočí veľmi dramatický a mnohé z nich prešli viacerými a rôznymi formami štátoprávneho usporiadania. Navyše v predchádzajúcich historických obdobiach majú za sebou bohatú skúsenosť konštitučného a štátoprávneho vývoja. Dejiny východnej časti strednej Európy poznajú minimálne dva pokusy o regionálny federalizmus - podunajskú habsburskú monarchiu a poľsko-litovskú úniu. Preto ich vklad do diskusie o budúcom usporiadaní Európskej únie môže byť obrovský a ich skúsenosti treba využiť.

Ľudia, podobne aj národy a štáty, sa môžu spájať na dvoch hlavných princípoch. Prvým je partnerstvo podriadené hierarchickej dominantnosti, druhým je hierarchia partnerstva postavená na možnostiach realizácie vlastných cieľov, ktoré sú späté so zodpovednosťou a vzájomnou solidaritou. Týmto porovnaním mierim k dávnejším pokusom o zjednotenie Európy, ktoré boli takmer bez výnimky vynucované vojenskou silou a ktoré mali zabezpečiť raz jednému a inokedy druhému národu na európskom kontinente dominantnosť. V otázke zjednotenia Európy ponúkali rýchle riešenie, ktoré bolo založené na vojnách a bezprávi. Súčasný zjednocovanie Európy je síce dlhým a komplikovaným procesom, založeným na hľadaní kompromisov

Rámec budúceho smerovania EÚ

medzi národnými záujmami jeho účastníkov a hľadaním ich spoločného menovateľa, ale vyznáva a ochraňuje hodnoty, akými sú demokracia, sloboda, spravodlivosť, ľudské práva a právny štát. Je to prvé úspešné zjednotenie kontinentu mierovou cestou.

Proces zjednocovania Európy je však nielen procesom zjednocovania politikov a vlád, ale hlavne jej obyvateľov. Aj keď sa nová tvár Európy začala formovať pri rokovacích stoloch, úlohou politikov je preniesť a priblížiť jej štruktúru a fungovanie občanovi. Budúcnosť Únie má hlbší zmysel než formálne usporiadanie, ktoré bude iba odrazom dohody o tom, akú úniu budujeme, čo od nej očakávame, aké miesto v nej budú mať občania, regióny, národy, na akých hodnotách bude stáť. S tým súvisí a rezonuje aj myšlienka solidarity, ktorá podporuje spoločného ducha Európy.

Zmluva zakladajúca ústavu pre Európsku úniu nakoniec nie je žiadnym dokumentom, ktorý by bol základom akéhosi európskeho superštátu. Toto nebolo a ani nie jej cieľom zjednotenia Európy. Do popredia sa práve naopak dostáva multikultúrne dedičstvo jednotlivých štátov Únie a jedinečnosť každého jej člena. Zmluva zakladajúca ústavu pre Európsku úniu je logickým pokračovaním predchádzajúcich zmluvných dokumentov (Rímske zmluvy, Jednotný európsky akt, Maastrichtská zmluva, Amsterdamská zmluva, zmluva z Nice), ktorá aj sprehľadnením existujúcej situácie potvrdzuje právnu subjektivitu Únie a vo väčšej miere sa obracia priamo na občanov EÚ.

Pál Csáky,

*podpredseda vlády SR
pre európske záležitosti,
ľudské práva a menšiny*

Symbyly Európskej únie

Symbyly Európskej únie

VLAJKA

HYMNA

Óda na radosť z Deviatej symfónie Ludwiga van Beethovena

Bez slov, v univerzálnom jazyku hudby, táto hymna vyjadruje ideály slobody, mieru a solidarity, ktoré sú spoločné pre celú Európu.

MOTTO

Zjednotení v rozmanitosti

MENA

EURO

DEŇ EURÓPY

9. máj

9. mája 1950 bola vyhlásená „Schumanova deklarácia“, ktorá dala prvotný a rozhodujúci impulz pre začatie procesu európskej integrácie

Čo upravuje a čo neupravuje ústavná zmluva

Diskusia o jednotlivých aspektoch ústavnej zmluvy si v prvom rade vyžaduje **vymedzenie pôsobnosti** tohto dokumentu, ktorý má položiť základ budúceho usporiadania EÚ.

Teritoriálna pôsobnosť zmluvy je zásadne obmedzená na územie Európskej únie, t.j. územie jej členských štátov. Špecifický režim sa týka niektorých území presne vymedzených ústavnou zmluvou (napr. zámorské územia niektorých členských štátov).

Subjektami právnej úpravy ústavnej zmluvy sú:

- najvyššie inštitúcie, orgány a predstavitelia EÚ
- členské štáty, najmä pokiaľ ide o vymedzenie ich vzťahu k únii
- v doposiaľ nevidanom rozsahu sa po zaradení Charty základných práv EÚ do textu ústavnej zmluvy adresátom práv stávajú aj jednotlivci - tak fyzické, ako aj právnické osoby; začlenením charty sa tak priestor pre uplatňovanie práv jednotlivcov na európskej úrovni značne zvyšuje.

Zrejme najdôležitejšie je však vymedzenie **vecnej** pôsobnosti ústavnej zmluvy, t.j. vymedzenie vzťahov, ktoré upravuje. Právo EÚ je často, a niekedy právom, kritizované za svoju nadmernú a neprehľadnú reguláciu. Na tomto mieste je však potrebné urobiť zásadnú deliacu čiaru medzi primárnym a sekundárnym právom Únie.

To, čoho sa týka ústavná zmluva, v súčasnosti upravuje tzv. **primárne právo EÚ** tvorené prevažne medzinárodnými zmluvami. Táto časť práva EÚ upravuje základné otázky chodu Únie – najmä vymedzenie Únie, jej základné ciele a hodnoty, spôsob kreácie a vzájomné vzťahy medzi jej inštitúciami, vzťahy medzi Úniou a členskými štátmi a v neposlednom rade vzťahy medzi EÚ a jednotlivcami.

To, čo sa spravidla označuje ako „európska legislatíva“, sa týka podrobnej úpravy jednotlivých politik Únie a je obsiahnuté prevažne v nariadeniach, smerniciach a rozhodnutiach prijímaných inštitúciami EÚ. Táto časť práva EÚ, označovaná tiež ako **sekundárne právo EÚ**, nie je predmetom ústavnej reformy EÚ. Ústavná zmluva v tomto smere zjednodušuje postup pri prijímaní sekundárneho práva, reformuje systém prameňov sekundárneho práva a v neposlednom rade ich premenúva na európske zákony a rámcové zákony. Obsahu ani rozsahu sekundárnej regulácie sa však ústavná zmluva nedotýka.

Čo upravuje a čo neupravuje ústavná zmluva

OBSAH ÚSTAVNEJ ZMLUVY

1. časť ústavnej zmluvy obsahuje definíciu samotnej Únie a jej cieľov, vymedzenie základných práv a občianstva Únie, úpravu delby kompetencií medzi Úniou a členskými štátmi, úpravu kreácie, právomocí a vzájomných vzťahov medzi inštitúciami Únie, stanovuje postup pri výkone kompetencií Únie, upravuje financovanie Únie, podmienky členstva v Únii a vymedzuje pravidlá, ktorými sa riadi demokratický život Únie a jej vzťahy so susednými štátmi.

2. časť obsahuje Chartu základných práv Únie, ktorá doposiaľ existovala len ako politická deklarácia bez právnej záväznosti. Ústavná zmluva tak charte priznáva právnu záväznosť a poskytuje občanom katalóg základných práv a slobôd (viď tabuľka č. 3), ktoré môžu uplatňovať voči inštitúciami Únie, prípadne voči orgánom členských štátov, ak k porušeniu ich práv došlo pri implementácii práva EÚ.

3. časť detailne upravuje jednotlivé aspekty výkonu kompetencií Únie, a teda konkretizuje úpravu obsiahnutú v prvej časti.

4. časť obsahuje prechodné a záverečné ustanovenia, ktoré okrem iného rušia doterajšie zmluvy primárneho práva Únie, upravujú nástupníctvo „novej“ EÚ, rozsah pôsobnosti ústavnej zmluvy, postup pri jej prípadnej revízii, podmienky platnosti a autentické jazyky ústavnej zmluvy.

Protokoly a prílohy Ústavnej zmluvy upravujúce ďalšie detaily európskeho usporiadania tvoria integrálnu súčasť Ústavnej zmluvy.

KLÚČOVÉ REFORMY, KTORÉ PRINÁŠA ÚSTAVNÁ ZMLUVA

Ústavná zmluva reformuje a **zjednodušuje** primárne právo EÚ. Úpravu vzťahov medzi členskými štátmi EÚ obsiahnutú dnes v približne 20 zmluvách koncentruje v jednom celistvom dokumente. Samotná ústavná zmluva je pomerne rozsiahlym dokumentom, čo je však dôsledkom jej medzinárodnoprávneho charakteru. Pokiaľ by ústavná zmluva zakladala štát a bola by *ústavou* v jej tradičnom ponímaní, zrejme by sa zaobišla bez mnohých technických detailov, ktoré by ústava štátu ponechala na zákonnú, prípadne podzákonnú úpravu. Keďže ale ústavná zmluva je v prvom rade *medzinárodnou zmluvou*, predstavujú tieto ustanovenia jej súčasť, ako je tomu v prípade štandardných medzinárodných zmlúv.

Čo upravuje a čo neupravuje ústavná zmluva

Pre základné pochopenie fungovania Únie, jej cieľov a hodnôt je však rozhodujúca úprava obsiahnutá v **126** článkoch 1, 2. a 4. časti ústavnej zmluvy (pre porovnanie – Ústava SR má 168 článkov). Ústavná zmluva sa tak stáva základnou právnou normou EÚ a nahrádza doterajší nesúrodý súbor zmlúv primárneho práva únie (viď tabuľka č. 1).

Ústavná zmluva zakladá **Európsku úniu**, ktorá sa stáva univerzálnym právnym nástupcom Európskeho spoločenstva a dnešnej EÚ. Dochádza k zlúčeniu doterajších tzv. troch pilierov EÚ – I. politik Európskych spoločenstiev, II. spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a III. policajnej a súdnej spolupráce v trestných veciach. Každá z týchto troch oblastí dnes predstavuje do istej miery autonómnu sféru pôsobenia EÚ. Pre každý z pilierov platia špeciálne rozhodovacie postupy a uplatňujú sa osobitné druhy nástrojov rozhodovania. Ústavnou zmluvou sa trojpilierové členenie Únie zlučuje do jedného právneho a rozhodovacieho rámca.

PRÁVNA SUBJEKTIVITA A ROZHODOVANIE

Na zrušenie trojpilierovej štruktúry nadväzuje aj priznanie **právnej subjektivity** Európskej únii. Doposiaľ existoval v podstate anomálny stav, kedy každé z Európskych spoločenstiev disponovalo vlastnou právnou subjektivitou. Európska únia ako ich nadstavba však nemala výslovne priznanú právnú subjektivitu, napriek tomu, že samotné Európske spoločenstvá tvorili jeden z troch pilierov EÚ. Preto bola táto situácia predmetom odporujúcich si interpretácií. Ak si EÚ chcela udržať dôveryhodnosť, táto situácia bola dlhodobo neudržateľná, keďže pôsobila zmätočne nielen do vnútra Únie, ale najmä navonok. **Preto sa heslom reformy EÚ v zmysle jej sprehľadnenia a zjednodušenia stalo: „jedna zmluva, jedna Únia, jedna subjektivita“.**

Ústavná reforma na rozdiel od predchádzajúcich zásadných reforiem Spoločenstiev/Únie, akými boli napríklad Jednotný európsky akt, či Maastrichtská zmluva, neprináša významnejšie rozšírenie kompetencií Únie. Jedným zo zásadných cieľov reformy sa však stalo **prehľadné usporiadanie existujúcej delby kompetencií** (viď tabuľka č. 2) medzi Úniou a členskými štátmi, ktoré doteraz v práve EÚ absentovalo.

K zásadnejšej zmene dochádza v **spôsobe rozhodovania** v jednotlivých oblastiach pôsobnosti EÚ. *Rozhodovanie kvalifikovanou väčšinou* sa zavádza ako všeobecný princíp rozhodovania v Rade ministrov. Obdobne, v kontexte posilnenia parlamentarizmu na európskej úrovni, sa všeobecným legislatívnym postupom stáva

Čo upravuje a čo neupravuje ústavná zmluva

*spolurozhodovanie Rady ministrov a Európskeho parlamentu. V dôsledku toho by mal Európsky parlament získať vplyv na tvorbu cca 95% európskych zákonov. Po prvý raz v histórii získavajú bezprostredný vplyv na rozhodovanie v Únii aj *národné parlamenty*. Ústavná zmluva im priznáva účasť na monitorovaní dodržiavania princípu subsidiarity, ktorý má kľúčový význam pre zachovanie rovnováhy v rámci delby kompetencií medzi Úniou a členskými štátmi.*

Okrem uvedených inštitucionálnych reforiem dochádza aj k ďalším významným posunom v **európskej architektúre**. Po prvý raz je Európska rada formálne uznaná za jednu z inštitúcií EÚ, pričom na jej čele má stáť predseda volený na dva a pol roka. Predseda Európskej rady tak nahrádza doterajšie rotujúce predsedníctvo členských krajín. Rotujúce predsedníctvo je zachované v Rade ministrov. Individuálne predsedníctvo jedného členského štátu je však nahradené kolektívnym predsedníctvom vykonávaným tromi členskými štátmi súčasne. Dôležitou zmenou je tiež vytvorenie postu ministra zahraničných vecí EÚ, v osobe ktorého dochádza k zlúčeniu funkcií doterajšieho komisára pre vonkajšie vzťahy a vysokého predstaviteľa pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku (SZBP).

Ústavná zmluva v neposlednom rade prináša viacero inovácií, ktoré majú zabezpečiť **širšiu účasť verejnosti** na rozhodovaní Únie a prispieť k zvýšeniu transparentnosti pôsobenia európskych inštitúcií. Okrem spomínaného posilnenia vplyvu Európskeho parlamentu a parlamentov členských štátov ústavná zmluva zakotvuje povinnosť inštitúcií viesť otvorený a pravidelný dialóg s predstaviteľmi záujmových združení a občianskej spoločnosti. Ústavná zmluva zavádza po prvýkrát princíp verejnosti zasadnutí Rady ministrov. Kritizovaný uzavretý charakter rokovaní Rady ministrov je tak nahradený verejným zasadnutím Rady ministrov vždy, keď bude rokovať a hlasovať o legislatívnych návrhoch. Osobitne inovatívnym prvkom je možnosť občanov predkladať formou petície Komisii legislatívne návrhy v prípade, že takúto petíciu podpíše aspoň milión občanov pochádzajúcich z významného počtu členských štátov.

JE ZMLUVA ZAKLADAJÚCA ÚSTAVU PRE EURÓPU ZMLUVOU, ALEBO ÚSTAVOU?

Názov „Zmluva o ústave pre Európu“ môže vyvolávať otázky, ale z formálneho hľadiska možno nepochybne ústavnú zmluvu charakterizovať ako **regionálnu mnohostrannú medzinárodnú zmluvu**.

Čo upravuje a čo neupravuje ústavná zmluva

Viedenský dohovor o zmluvnom práve definuje „zmluvu“ ako **medzinárodnú dohodu uzavretú medzi štátmi písomnou formou, spravujúcu sa medzinárodným právom, spísanú v jedinej alebo vo dvoch alebo viacerých súvisiacich listinách, nech je jej názov akýkoľvek**.

Osobitnú pozornosť si zaslúži posledná časť vyššie uvedenej definície, podľa ktorej samotný názov zmluvy nemení jej právnu povahu. V tomto zmysle je potrebné vnímať aj Zmluvu zakladajúcu ústavu pre Európu. Samotná zmienka o ústave z nej ešte nerobí ústavu v dnešnom chápaní ako základného zákona štátu.

Po podpise bude ústavná zmluva podliehať ratifikácii všetkých členských štátov Európskej únie. Najmä proces ratifikácie bude predstavovať 25 suverénnych rozhodnutí. Ústavná zmluva vznikne len so súhlasom a na základe suverénneho rozhodnutia štátov, ktoré sú pripravené a ochotné podieľať sa na pokračovaní integrácie. Nejde teda o ústavu schválenú ústrednými orgánmi zloženého štátu. Pôjde o ústavnú zmluvu, ku ktorej sa vyjadri všetkých 25 štátov EÚ a ich národy. Rovnaký postup bude pritom platiť aj do budúcnosti.

Zmluva neodvíja svoju autoritu a legitimitu od jedného štátotvorného národa, ako je tomu v prípade ústav národných štátov. Občianstvo Únie nevytvára jeden homogénny politický národ. Každý občan členského štátu sa stáva automaticky občanom Únie, nikto sa však nemôže stať občanom Únie bez toho, aby súčasne nebol aj občanom niektorého z jej členských štátov. Občianstvo EÚ je právnou konštrukciou, predstavujúcou nadstavbu občianstiev členských štátov a poskytujúcou občanom EÚ istý právny nadstandard, ktorý môžu uplatňovať najmä voči EÚ a jej inštitúciám, resp. mimo EÚ voči tretím krajinám.

Zmluvný charakter tohto zväzku potvrdzuje aj nová klauzula o možnosti vystúpenia z Únie, zavádzaná ústavnou zmluvou. EÚ ostáva otvoreným spolkom štátov. Jej členom sa môže stať ktorýkoľvek európsky štát po splnení príslušných podmienok. Žiadny štát však nemožno prinútiť, aby sa stal členom Únie a nikomu nemožno brániť v tom, aby z Únie vystúpil.

PREČO TEDA ÚSTAVNÁ?

Ústava je v súčasnosti vnímaná ako základný zákon štátu, ktorý upravuje najmä vzťahy medzi najvyššími orgánmi štátu, vzťahy medzi centrom a periferiou a vzťah štátu k jednotlivcovi, stelesnený najmä vo vymedzení základných práv a slobôd.

Čo upravuje a čo neupravuje ústavná zmluva

Z tohto hľadiska možno v prípade ústavnej zmluvy nájsť určitú analógiu. Ústavná zmluva sa stane normou s najvyššou právnou silou v EÚ. Rovnako po obsahovej stránke bude ústavná zmluva upravovať obdobné vzťahy, ako ich poznáme z ústav v tradičnom chápaní.

Súčasne je potrebné uviesť, že tieto skutočnosti nie sú v EÚ novinkou. Funkciu ústavnej zmluvy doposiaľ plnili zmluvy primárneho práva Únie. Novinkou nie je ani označenie „ústavná“. Hoci to nie je všeobecne známe, Európsky súdny dvor už v roku 1986 označil Zmluvu o Európskom spoločenstve za *ústavnú chartu* Spoločenstva.

Ústavná zmluva konsoliduje uvedenú materiu do jedného celku. Stáva sa tak základnou normou Európskej únie a v tomto zmysle spĺňa atribúty ústavy ako základného zákona.

Aká EÚ vzniká na základe ústavnej zmluvy

Idea spolupráce európskych štátov po II. svetovej vojne vychádzala z túžby a potreby navždy sa vyhnúť vojnovým konfliktom, ktoré boli zdrojom útrap, nepriateľstva a zbedačenia ľudí, túžby žiť v mieri a vytvoriť podmienky pre dlhodobý udržateľný ekonomický rozvoj. Práve preto sú dnes krajiny, ktoré stáli pri zrode Schumanových myšlienok – Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko, Holandsko a Luxembursko – najväčšími zástancami prehlbovania spolupráce. Všetky tieto národy za vyše päťdesiat rokov existencie európskych spoločenstiev pocítili výhody takejto spolupráce. Poznajú však aj svoje povinnosti a uvedomujú si zodpovednosť.

Dnes je Európska únia zložitým medzinárodným mechanizmom, ktorý má svoje jednoznačné výhody, ale aj problémy, ktoré musí riešiť. Napriek tomu je, ako fórum spolupráce, možno najlepším nástrojom – ak sa správne využije – na zabezpečenie mieru, ekonomického rastu a konkurencieschopnosti Európy. Je zdrojom rešpektu, dôvery, ktorá medzi európskymi národmi dlhé storočia chýbala. Európska únia, bez ohľadu na mnohé diskusie, nemôže byť ničím iným, než tým, čo z nej spravia členské krajiny. A pre Slovensko je dobre, že môže tento proces aktívne formovať.

Presne definovať štátoprávnu povahu EÚ je pomerne zložitá. EÚ vytvára štruktúru, aká doteraz v histórii neexistovala. EÚ je omnoho ďalej, ako sú tradičné medzinárodné organizácie. Nedosahuje však atribúty federácie, ako v súčasnosti prevládajúcej formy zloženého štátu. EÚ vytvára štruktúru na pomedzí štátu a medzinárodnej organizácie, preto sa v súvislosti s ňou hovorí o nadštátnom útvere.

Najmä vzhľadom na účinky jej práva je EÚ ťažko porovnateľná s akoukoľvek medzinárodnou organizáciou. Priame účinky európskeho práva a jeho nadradenosť právu členských štátov je logickým dôsledkom dosiahnutého stupňa integrácie, súčasne je ale tiež bezprecedentnou skutočnosťou v akejkoľvek súčasnej medzinárodnej organizácii. Okrem toho Únia disponuje zárodkami policajných a vojenských štruktúr a hospodári s vlastným rozpočtom. Navyše ústavná zmluva pridáva ďalšie prvky, ktoré sú známe skôr zo štátnych útvarov než z medzinárodných organizácií, napr. minister zahraničných vecí, symboly, Charta základných práv. Vystáva preto otázka, aký útvar v skutočnosti vzniká na základe ústavnej zmluvy.

Faktom je, že EÚ vytvára štruktúru, ktorá je v určitých aspektoch nadradená členským štátom, jej hlavnými činiteľmi však zostávajú členské štáty. **Prvky koordinácie ďaleko prevyšujú prvky subordinácie.**

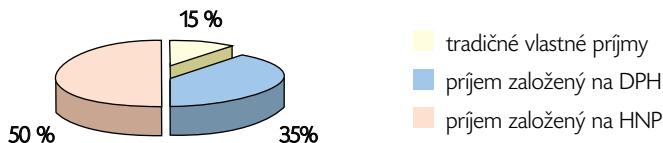
Aká EÚ vzniká na základe ústavnej zmluvy

O samotnej **existencii Únie** nerozhodujú federálne orgány, ako tomu bolo napr. v prípade bývalej Česko-Slovenskej federácie. O bytí a nebytí Únie rozhodujú výlučne členské štáty. Inštitúcie EÚ - Európsky parlament, Európska komisia, Európsky súdny dvor, Rada ministrov a ani Európska rada nemôžu v tomto smere nič urobiť.

Podľa ústavnej zmluvy navyše každý členský štát získava explicitne formulovanú **možnosť kedykoľvek z Únie vystúpiť**.

Hoci EÚ disponuje pomerne rozsiahlou škálou kompetencií, sú to členské štáty, ktoré o **prenose kompetencií** rozhodujú, a tak ako určité kompetencie na EÚ preniesli, rovnako ich môžu kedykoľvek vrátiť späť na národnú úroveň rozhodovania, prípadne aj nižšie – na regionálnu úroveň. Členské štáty neodstupujú svoju suverenitu v prospech Únie. EÚ vytvára nadštátnu štruktúru, ktorá členskými štátom umožňuje vykonávať spoločne určité kompetencie na vyššej, nadštátnej úrovni. Ústavná zmluva v tomto smere neprináša zásadné zmeny. Kompetencie Únie sa rozširujú len v minimálnej miere, hoci dochádza k zásadnému sprehľadneniu delby kompetencií (viď tabuľka 2).

Únia disponuje vlastným **rozpočtom**, sú to však členské štáty, ktoré ho vo významnej miere financujú. EÚ oficiálne hospodári s vlastnými príjmami, ktoré ale v skutočnosti pochádzajú v značnej miere z členských štátov:

- tzv. „tradičné vlastné zdroje“, tj. príjmy z ciel, poľnohospodárskych poplatkov a odvodov z produkcie cukru (tvoria cca 15% príjmov EÚ)
- zdroj založený na DPH, tj. príspevky členských štátov založené na percentuálnom podiele ich príjmov z DPH – napr. v roku 2004 0,5% DPH (cca 35%)
- zdroj založený na HNP – príspevky členských štátov odvádzané pomerne k ich HNP (cca 50%).

Členské štáty rozhodujú v rámci tzv. **viacročného finančného rámca** aj o každoročnej výške príjmov a výdavkov Únie a o ich použití podľa jednotlivých rozpočtových kapitol. Každý členský štát má v tomto smere právo veta. Ak by teda

Aká EÚ vzniká na základe ústavnej zmluvy

aj Únia mala po právnej stránke možnosť záväzne konať, vždy je v tomto smere rámcovo limitovaná prostriedkami, ktoré má od členských štátov k dispozícii. To, že tieto prostriedky sú značne limitované, naznačuje skutočnosť, že hoci EÚ disponuje rozpočtom v celkovej hodnote 100 miliárd eur, v skutočnosti to predstavuje len niečo cez 1% HNP EÚ. Pre porovnanie, členské štáty disponujú v rámci svojich štátnych rozpočtov v priemere s cca 45% HNP.

V tejto súvislosti nemožno obísť ďalšiu oblasť, predstavujúcu tradičné prerogatívum štátu – právo určovať a vyberať **dane**. V tejto oblasti absolútne dominujú členské štáty. Daňová politika EÚ je zameraná najmä na harmonizáciu nepriamych daní. Nevzťahuje sa na priame dane a už vôbec neobsahuje možnosť uvaliť dane zo strany EÚ. V súvislosti s rokovaniami o novom viacročnom finančnom rámci sa objavili úvahy o zavedení „európskej dane“. V skutočnosti však ani v tomto prípade nešlo o daň v pravom slova zmysle, skôr o dohodu medzi členskými štátmi, že určitú časť nimi vybraných daní odvedú na európsku úroveň. Ich výšku by pritom určovali členské štáty, každý z nich s právom veta. Európsky parlament nemá a ani podľa ústavnej zmluvy nezískava právo ukladať dane, ako napr. americký Kongres.

Obdobný príklad možno uviesť aj z oblasti tzv. silových rezortov. Jedna zo základných charakteristík suverénneho štátu – **monopol na legálne použitie sily** – zostáva v plnej miere na úrovni členských štátov.

Hoci existuje **Europol**, nemožno v jeho prípade hovoriť o „federálnej“ polícii. Naznačuje to už vymedzenie pôsobnosti Europolu. Podobne je tomu v prípade **Eurojust-u**.

Nadradenosť práva EÚ je jednou z najvýraznejších prvkov subordinácie členských štátov v Únii. Pokiaľ však ide o **praktické aspekty práva EÚ**, akými sú jeho prijímanie, implementácia a vymáhanie, prvky koordinácie získavajú prevahu. Hoci sa na **prijímaní práva EÚ** zásadným spôsobom podieľa Komisia a v zmysle ústavnej zmluvy už aj Európsky parlament, dôležitý význam má stále Rada ministrov. V rámci nej sa členské štáty nepodieľajú len na finálnom schvalovaní noriem na najvyššej politickej úrovni, ale na celom priebehu prípravy normy, zahŕňajúcej viacero expertných a pracovných rovin.

V Rade ministrov sedia zástupcovia vlád členských štátov, viazaní mandátom vlády a niekedy dokonca aj mandátom parlamentov členských štátov. To predurčuje aj charakter pracovných metód uplatňovaných v Rade ministrov. Hoci Rada ministrov sa

Aká EÚ vzniká na základe ústavnej zmluvy

niekedy prirovnáva k druhej komore Európskeho parlamentu, jej zasadnutia, rokovania a rozhodovanie majú skôr povahu medzivládnej konferencie, než rokovania napr. amerického senátu. Ministri zastúpení v Rade ministrov presadzujú národno-štátne záujmy, nie svoje politické názory. Politická blízkosť ministrov jednotlivých štátov nehrá rozhodujúcu úlohu. Preto zatiaľ čo Európsky parlament je miestom ideologickej konfrontácie v tradičnom chápaní parlamentarizmu, Rada ministrov je miestom konfrontácie národno-štátnych záujmov, kde ideologické spory v zásade nemajú miesto.

Obdobne je tomu v prípade **implementácie práva** prijatého na úrovni EÚ, kde rozhodujúcu úlohu zohrávajú členské štáty. Aj preto je dôležitý konsenzus na úrovni Rady ministrov pri prijímaní noriem aj v prípadoch, kedy sa rozhoduje kvalifikovanou väčšinou. Väčšinový „diktát“ na pôde Rady ministrov by síce mohol presadiť určitú normu aj proti vôli menšiny, pri jej implementácii by však mohli nastať vážne problémy zo strany štátu, ktorý by sa cítil poškodený. Preto konsenzus počas celého procesu prijímania a uplatňovania práva EÚ dominuje. Aj v prípade porušenia povinností zo strany členského štátu má hľadanie riešení a možností nápravy prednosť pred automatickým ukladaním sankcií zo strany inštitúcií EÚ.

Taktiež pri vymáhaní práva jednotlivci uplatňujú svoje práva zásadne pred orgánmi príslušného členského štátu. Európsky súdny dvor (ESD) má skôr postavenie ústavného než najvyššieho súdu. ESD rieši najmä spory medzi členskými štátmi navzájom, resp. spory medzi EÚ a členskými štátmi a zaoberá sa zákonnosťou noriem prijatých inštitúciami EÚ. ESD plní významnú funkciu pri jednotnej interpretácii práva EÚ. Tento výklad je záväzný. Meritórne však spor rozhodujú sudy členských štátov. Ústavná zmluva jednoznačne stanovuje, že ESD zabezpečuje, že pri interpretácii a aplikácii ústavy je zachovaná zákonnosť. Členské štáty sú na druhej strane povinné zabezpečiť prostriedky nápravy dostatočné na zabezpečenie efektívnej právnej ochrany. Koordinácia opäť prevláda nad subordináciou. ESD nemá postavenie najvyššieho súdu v tom zmysle, že by bolo možné sa naň odvolať proti rozhodnutiam súdov členských štátov.

Ďalšou často mylne vnímanou skutočnosťou je pozícia „**prezidenta**“ EÚ, za ktorého je často, ale nesprávne označovaná nová funkcia predsedu Európskej rady. Hoci anglické, či francúzske pomenovanie tejto funkcie zväzda k používaniu prezidentskej terminológie, pri pohľade na vymedzenie pôsobnosti nového „európskeho prezidenta“ je označenie predsedu príliehavejšie. V podstate jediným tradičným prerogatívom hlavy štátu, ktorým bude predseda Európskej rady disponovať, bude zastupovanie EÚ navonok v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Inak sú jeho právomoci zamerané výsadne dovnútra Európskej rady. Jeho

Aká EÚ vzniká na základe ústavnej zmluvy

postavenie teda skôr zodpovedá postaveniu generálneho tajomníka OSN než akejkoľvek hlavy štátu, či už v rámci EÚ alebo mimo nej.

Symbyoly Únie - vlajka, hymna, motto, euro a Deň Európy - existujú a sú uznávané a akceptované už dnes, hoci dnešnými zmluvami nie sú výslovne upravené ako symbyoly Únie.

Často kritizovaná klauzula nadradenosti práva EÚ vnútroštátnemu právu členských štátov (**supremačná klauzula**) je realitou už presne štyridsať rokov. Od roku 1964 ju totiž ESD uplatňuje ako jednu zo základných doktrín svojej judikatúry. Inak by totiž zrejme nebolo možné zabezpečiť harmonizované právne prostredie v rámci EÚ, ktoré je jedným zo základných pilierov fungovania vnútorného trhu EÚ.

Pôvodne ekonomické zameranie integrácie, zamerané na prekonanie politickej a hospodárskej deštrukcie spôsobenej druhou svetovou vojnou, pomohlo EÚ nielen zabrániť opakovaniu vojnovkej kataklizmy v Európe, ale tiež transformovať Európu na jednu z hospodársky najvyspelejších oblastí dnešného sveta. Hospodársky úspech motivoval členské štáty k prehĺbeniu aj politickej spolupráce uvedomujúc si, že hospodárska sila Európy nie je dlhodobo udržateľná bez relevantnej politickej podpory. Vyjadrenie tejto skutočnosti vystihuje známu konšteláciu, podľa ktorej Európa nemôže byť ekonomickým obrom, ak bude politickým trpaslíkom. Európske štáty si súčasne uvedomili, že vzhľadom na ich obmedzené ľudské a materiálne zdroje v prehlbujúcej sa globálnej konkurencii neuspeli samostatne, ale že si to vyžiada koordinovaný postup.

Na jednej strane sa vytvoril systém vyžadujúci prísnu disciplínu zo strany členských štátov pri plnení záväzkov, ktoré na seba v rámci európskej integrácie preberali. Tento systém a najmä účinky práva EÚ odlišovali a odlišujú EÚ od akejkoľvek doteraz existujúcej medzinárodnej organizácie.

Na druhej strane si členské štáty ponechali svoju suverenitu a zostali rozhodujúcimi činiteľmi nielen pri určovaní pravidiel fungovania Únie, ale aj pri jej každodennom rozhodovaní, čo EÚ odlišuje od dnes známych foriem zloženého štátu.

Nadštátne inštitúcie majú v zásade dve kľúčové funkcie:

- a) formulovať spoločné európske záujmy a na ich základe iniciovať európsku spoluprácu
- b) zabezpečiť nestranný dohľad nad dodržiavaním spoločne dohodnutých pravidiel zo strany členských štátov.

Aká EÚ vzniká na základe ústavnej zmluvy

Ústavná zmluva tento 50-ročný vývoj konsoliduje a kodifikuje. Zmeny v organizačnej štruktúre Únie sú zamerané najmä na sfunkčnenie systému rozhodovania, podmienené rozšírením únie o 10 nových členských štátov, ako aj potrebami, ktoré prináša ambícia EÚ stať sa globálnym hráčom. Najzásadnejšou z nich je zavedenie rozhodovania kvalifikovanou väčšinou ako všeobecného mechanizmu rozhodovania v Rade ministrov. Členské štáty sa tak podriaďujú nielen organizačnému a právnemu systému EÚ, ale aj kolektívnej vôli vytvorenej členskými štátmi. Samotné rozhodovanie kvalifikovanou väčšinou však nie je v EÚ novinkou. Ústavná zmluva len rozširuje pole pôsobnosti tohto spôsobu rozhodovania. Obdobne je tomu v ďalších oblastiach. Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že reformy, ktoré ústavná zmluva prináša, boli prinajmenšom v zárodkoch sformulované ešte pred tým, než sa ústavná reforma začala. Ústavná zmluva celý proces v tejto etape završuje.

Suverenita v EÚ podľa ústavnej zmluvy

Článok 1 Ústavnej zmluvy definuje Európsku úniu nasledujúcim spôsobom:

Vyjadrujúc vôľu občanov a štátov Európy budovať spoločnú budúcnosť, táto ústava zakladá Európsku úniu, na ktorú členské štáty preniesli kompetencie na dosiahnutie spoločných cieľov. Únia koordinuje politiky, ktorými sa členské štáty snažia tieto ciele dosiahnuť a vykonáva komunitárnym spôsobom kompetencie, ktoré na ňu členské štáty preniesli.

Pomerne krátka a jednoduchá formulácia, definujúca charakter Európskej únie zakladanej ústavnou zmluvou, dáva pomerne dosť odpovedí na rozloženie moci v EÚ.

V prvom rade celkom jednoznačne určuje, kto je zdrojom a nositeľom suverenity v EÚ.

V modernom chápaní ústav by mal byť zdrojom suverenity štátotvorný ľud, ktorý prostredníctvom ústavy zveruje výkon štátnej moci štátnym orgánom. Ústavná zmluva vychádza z odlišného konceptu. Zdrojom moci v EÚ v zmysle čl. 1 ústavnej zmluvy *členské štáty*, ktoré prenášajú určité kompetencie na Úniu. Nejde pritom o odstúpenie suverenity, ale o *prenos* výkonu určitých práv na európsku úroveň. Z toho vyplývajú dve zásadné skutočnosti:

1 Členské štáty **neodovzdávajú** v plnom rozsahu rozhodovanie tretiemu subjektu, ktorý by im bol nadradený, ale **prenášajú** výkon určitých kompetencií na európsku úroveň, kde ich vykonávajú spoločne a v spolupráci s európskymi inštitúciami. Členské štáty sú zastúpené pri rozhodovaní na európskej úrovni prostredníctvom hláv štátov a predsedov vlád v Európskej rade a prostredníctvom ministrov v Rade ministrov. Na európskej úrovni nevzniká suverén, ktorý by bol nadradený členským štátom, rozhodoval nezávisle od ich vôle a následne mohol mocensky vymáhať plnenie záväzkov zo strany členských štátov. Odhliadnuc od možnosti ukladať pokuty zo strany Európskeho súdneho dvora na návrh Komisie, je plnenie záväzkov vyplývajúcich z členstva prejavom politickej a právnej kultúry v tak špecifickom spoločenstve, akým EÚ je. Donútenie z centra, k akému došlo napríklad po rozhodnutí amerického prezidenta Lincolna pri pokuse južných štátov USA o vytvorenie nezávislej konfederácie, neprichádza v EÚ do úvahy. Nielen preto, že EÚ na to nemá kompetencie, ale tiež preto, že na to nemá prostriedky. V neposlednom rade, ak by sa záujmy Únie a členského štátu dostali do príkreho rozporu, členský štát môže z Únie slobodne vystúpiť.

Inými slovami, **ústavná zmluva zakladá európske vládnutie, nie však federálnu vládu.**

Suverenita v EÚ podľa ústavnej zmluvy

Už z prvého článku ústavnej zmluvy je teda zrejmé, že členské štáty neodstupujú svoju suverenitu Únii. Na Úniu je prenesený len výkon určitých práv, s čím počíta aj Ústava SR, ktorá umožňuje „*medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvo a Európsku úniu*“. Toto sa deje prostredníctvom ústavnej zmluvy. Nedochádza pritom k zásadnému rozšíreniu kompetencií Únie oproti dnešnému stavu.

2. Sú to jedine členské štáty, ktoré môžu rozhodnúť o prenose kompetencií na európsku úroveň a obdobne o ich prinavrátení na národnú úroveň. Žiadna z inštitúcií stelesňujúcich európsku integráciu – ani Európsky parlament, ani Komisia, ani Európsky súdny dvor – nemajú právomoc akýmkoľvek spôsobom meniť rozsah kompetencií EÚ. Naopak, ústavná zmluva zavádza nový inštitút, vďaka ktorému budú môcť parlamenty členských štátov bezprostredne kontrolovať dodržiavanie princípu subsidiarity európskymi inštitúciami pri ich každodennom rozhodovaní. Na európskej úrovni teda nevzniká inštitúcia, ktorá by mohla meniť rozdelenie a usporiadanie moci v EÚ. **Ústavná zmluva posilňuje právomoci Európskeho parlamentu, nezakladá však federálny parlament.**

Zaujímavo v tejto súvislosti vyznieva tiež porovnanie konečného znenia článku 1 ústavnej zmluvy, ako ju schválil Konvent a následne medzivládna konferencia, s pôvodným znením tohto článku, predloženým Konventu v januári 2003:

Vyjadrujúc vôľu národov a štátov Európy budovať spoločnú budúcnosť, táto ústava zakladá Úniu (pomenovanie...), v rámci ktorej sú politiky členských štátov koordinované a ktorá vykonáva určité kompetencie na federálnom základe.

Porovnanie s definitívnym znením tohto článku, uvedeným v úvode tejto kapitoly, jasne naznačuje vôľu tvorcov ústavnej zmluvy. Je z neho očividné odmietnutie federalistického usporiadania Európy. Takisto je zvýraznené postavenie členských štátov ako zdroja a nositeľa suverenity v EÚ. Nie Únia koordinuje členské štáty, ale členské štáty sa v rámci Únie usilujú o dosiahnutie cieľov, ktoré si spoločne vytýčili v ústavnej zmluve. **Únia koordinuje postup členských štátov, avšak komunitárnym spôsobom, nie v rámci prísnej federálnej disciplíny. Únia tak predstavuje rámec pre spoluprácu, nástroje na dosiahnutie vytýčených cieľov však majú v prevažnej miere v rukách členské štáty.**

Suverenita v EÚ podľa ústavnej zmluvy

prostredníctvom procedúr, typických pre prijímanie medzinárodných zmlúv, tj. prostredníctvom medzivládnej konferencie a následnou ratifikáciou v členských štátoch. Ak bude v týchto prípadoch zvolaný konvent, jeho výsledky budú mať len odporúčací charakter. Ústavná zmluva zavádza aj tzv. zjednodušené revízne procedúry, nevyžadujúce konanie medzivládnej konferencie. Oba typy zjednodušených revíznych procedúr však vyžadujú splnenie prísnych kritérií zdôrazňujúcich dominanciu členských štátov:

- zmena ústavnej zmluvy sa môže uskutočniť len na základe európskeho rozhodnutia prijatého jednomyselne v Európskej rade (tj. každý členský štát má právo veta)
- európske rozhodnutie meniace znenie ústavnej zmluvy môže vetovať ktorýkoľvek parlament členského štátu (podľa čl. IV-444, prípady tzv. *passarelle*); resp. podlieha ratifikácii (podľa čl. IV-445 - týka sa vnútorných politik Únie)
- takéto európske rozhodnutie nemôže viesť k rozšíreniu kompetencií Únie.

Ani tieto výnimky nemenia nič na skutočnosti, že akúkoľvek zmenu ústavnej zmluvy musia odsúhlasiť všetky členské štáty. Ústavná zmluva je z formálneho hľadiska medzinárodnou zmluvou a preto jej zmeny a doplnky neschvaľuje federálny parlament, ale členské štáty.

Výkon kompetencií Únie je podriadený dvom základným princípom:

1. Únia môže konať len vtedy, ak je určitý cieľ možný, z dôvodov rozsahu alebo účinkov navrhovanej akcie, ľahšie dosiahnuť spoločne na európskej úrovni, než individuálne na národnej úrovni (**princíp subsidiarity**). Dodržiavanie tohto princípu pritom, okrem iných, monitorujú aj parlamenty členských štátov.
2. Obsah a forma konania Únie nesmie presiahnuť to, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov stanovených ústavnou zmluvou (**princíp proporcionality**).

EÚ vytvára špecifickú entitu, v ktorej sú zdrojom a nositeľom suverenity členské štáty. Členské štáty sa vzdávajú individuálneho výkonu časti svojich kompetencií, ktoré postupujú na európsku úroveň. Tam ich vykonávajú spoločne s ostatnými členskými štátmi a v spolupráci s nadštátnymi európskymi inštitúciami.

Činnosť EÚ je založená na vyváženom mechanizme vzájomných brzd a protiváh, kde však dominantnú rolu zohrávajú členské štáty, ktoré určujú rozdelenie moci v EÚ, ako aj základné pravidlá jej usporiadania. EÚ predstavuje právny a rozhodovací rámec. Nástroje na presadzovanie politik únie majú v rukách, a teda implementáciu jednotlivých rozhodnutí zabezpečujú, členské štáty.

Suverenita v EÚ podľa ústavnej zmluvy

Členské štáty sa slobodne, na základe vlastného suverénneho rozhodnutia, rozhodujú či vstúpia do Únie, alebo nie, ako aj o tom, či chcú v únii zostať.

Členské štáty zakladajú Úniu a nie naopak. Sú to preto členské štáty, ktoré rozhodujú o bytí a nebytí EÚ.

V prípade, že niektorý štát do Únie vstúpi, stáva sa súčasťou nadštátneho ústavného usporiadania, v rámci ktorého prijíma záväzok, že bude akceptovať vôľu väčšiny ako normotvornú vôľu. Žiaden z členských štátov sám o sebe nie je schopný ani presadiť, ani zablokovať rozhodnutie (s výnimkou prípadov, kde je zachovaná jednomyselnosť). Členské štáty sa nepodriaďujú žiadnemu inému členskému štátu, ani únii samotnej, ale kolektívnej vôli, ktorá je daná prienikom národných záujmov jednotlivých členských štátov.

EÚ tak vytvára systém nadštátneho vládnutia, ktorý je unikátnym, keďže ho bez značnej miery zjednodušenia nie je možné prirovať k žiadnemu z existujúcich modelov vládnutia. **EÚ prekračuje rámec medzinárodných organizácií, nedosahuje však atribúty federácie.** Koordináčne prvky dominujú nad prvkami subordinačnými.

Štáty sa dobrovoľne podriaďujú komunitárnej disciplíne. Táto je však skôr výsledkom politickej a právnej kultúry typickej pre európsku civilizáciu, ktorá má svoje korene v prísnom dodržiavaní princípu *pacta sunt servanda*, nie v mocenskom donútení zo strany Únie. Uvedený princíp *pacta sunt servanda* je pritom typický pre medzinárodné právo. Ústavná zmluva tak vytvára moderný systém usporiadania medzinárodných vzťahov v Európe a definitívne prekonáva Vestfálsky systém usporiadania Európy, založený na nedotknuteľnosti štátnej suverenity, konfrontácii a mocenskej rovnováhe medzi štátmi. Tento model je nahradený novým, založeným na úzkej spolupráci nadväzujúcej na vedomé a slobodné obmedzenie samostatného výkonu suverénnych práv členských štátov.

Aké práva majú členské štáty?

Aké práva majú členské štáty?

Vymedzenie právomocí členských štátov predstavovalo jeden z kľúčových aspektov rokování členských krajín o ústavnej zmluve. Európska únia predstavuje špecifické spoločenstvo štátov, ktoré funguje na základe dobrovoľného prenosu istých kompetencií z národnej úrovne na úroveň spoločnú – komunitárnu.

Členské štáty preniesli výkon niektorých právomocí na Spoločenstvo buď úplne alebo čiastočne. Znamená to, že v oblastiach, kde sa štát vzdal svojich zvrchovaných práv úplne, právne upravuje túto oblasť výlučne Spoločenstvo. Naopak, v prípadoch, keď členský štát na Spoločenstvo preniesol niektoré zvrchované práva len čiastočne, ponechal si tým zároveň právo aj naďalej právne regulovať danú oblasť aj vydávaním vlastných vnútroštátnych predpisov.

V súčasnosti platné zmluvy výslovne neupravujú otázku rozdelenia práv medzi členskými štátmi a Úniou. Okruh právomocí, ktoré členské štáty preniesli na Spoločenstvo, je implicitne vymedzený cieľmi EÚ a vecnou pôsobnosťou EÚ. Táto právna úprava však spôsobuje, že otázku právomocí je potrebné posudzovať v každom prípade individuálne.

Ústavná zmluva tento stav pozitívne mení a objasňuje. Vzťah medzi Úniou a jej členskými štátmi definuje tak, že Únia rešpektuje rovnosť členských štátov pred ústavou a ich národnú identitu obsiahnutú v ich základných politických a ústavných systémoch, vrátane regionálnych a miestnych samospráv. Súčasne rešpektuje základné štátne funkcie, najmä zabezpečovanie územnej celistvosti štátu, udržiavanie verejného poriadku a ochrany verejnej bezpečnosti.

Zmluva definuje tiež rozdiel medzi tzv. výlučnou a zdieľanou právomocou, t.j. tou, ktorá je v určitej oblasti rozdelená medzi členské štáty a Úniu. Ak je v zmysle ústavnej zmluvy úprava istej oblasti považovaná za výlučné právo Únie, potom len Únia tu bude môcť vykonávať zákonodarnú činnosť a prijímať právne predpisy. Členské štáty budú môcť v danej otázke konať len v prípade, ak ich na to Únia splnomocní. Ak však ústavná zmluva stanoví, že v určitej oblasti ide o právomoc zdieľanú medzi Úniou a jej členskými štátmi, obaja aktéri môžu v tejto oblasti prijímať právne akty spoločne. Členské štáty budú mať okrem toho i naďalej právomoc upravovať si samostatne všetky tie oblasti, ktoré nespádajú ani do jednej z uvedených dvoch kategórií.

Aké práva majú členské štáty?

Pri vymedzovaní právomocí sa zároveň uplatňuje tzv. princíp subsidiarity, ktorý stanovuje povinnosť prijať rozhodnutie vždy na tej úrovni, na ktorej je možné daný cieľ dosiahnuť najefektívnejšie.

AKO MÔŽE ČLENSKÁ KRAJINA ZASIAHNUŤ DO ROZHODOVACÍCH PROCESOV NA ÚROVNI EURÓPSKEJ ÚNIE?

Aj keď v niektorých prípadoch hovoríme o tzv. výlučnej právomoci Európskej únie, neznamená to, že právne akty by boli prijímané bez možnosti členských štátov zasahovať do ich textu. Naopak, aj v týchto prípadoch má Európska komisia „len“ právomoc predložiť návrh právnej normy Rade, ktorá je zložená zo zástupcov členských krajín a ktorá je spolu s Európskym parlamentom v konečnom dôsledku za prijatie predpisu a jeho znenie/obsah zodpovedná. Členské krajiny majú teda široký priestor pre presadzovanie svojich záujmov. Členstvo v Európskej únii nie je odklonom, resp. ústupom od národných záujmov, ale práve nástrojom na ich presadzovanie. EÚ sa stala miestom, kde zaznievajú aj slovenské názory a kde má Slovensko, rovnako ako každá iná členská krajina, priestor na prezentáciu svojich oprávnených nárokov a záujmov.

Únia má dnes už 25 členov a každý z nich sa celkom samozrejme snaží čo najefektívnejšie presadiť svoje záujmy. Tieto záujmy môžu byť rôznorodé, veď súčasný charakter členských krajín je výsledkom ich dlhodobého a v mnohých bodoch značne odlišného historického vývoja. Preto je potrebné akceptovať fakt, že Únia je založená na kompromisoch a vóli dohodnúť sa a v spoločnom záujme zabezpečiť svojim členom lepší ekonomický vývoj, stabilitu, harmonické vzťahy, slobodný prístup na najväčší spoločný trh sveta a prosperitu.

ČO OD NÁS EÚ A OSTATNÉ ČLENSKÉ KRAJINY V TOMTO SMERE OČAKÁVAJÚ?

V prvom rade pevné, jasné a jednoznačné postoje. Kompromis, ktorý je vlastne pracovnou metódou Únie, totiž ako základné východisko predpokladá jasnú formuláciu stanovísk. Ekonomický a politický úspech európskeho projektu je najlepším dôkazom toho, že členské štáty sa metóde kompromisu a vzájomného rešpektovania v priebehu desaťročí existencie Únie a Spoločenstiev naučili. Fakt, že s výnimkou Grónska doposiaľ žiadna krajina z Únie neodíšla, dokazuje, že

Aké práva majú členské štáty?

v tomto rámci existuje priestor na presadzovanie národných záujmov a uchovanie vlastnej národnej identity. Rastúci počet členov a záujem nečlenských európskych krajín stať sa súčasťou Únie sú zasa jasným potvrdením výhod, ktoré toto členstvo prináša.

Slovenská republika teda i po ratifikovaní ústavnej zmluvy zostane suverénnym štátom a nestratí svoju zvrchovanosť. Delegovanie rozhodovacích právomocí v niektorých oblastiach na kompetentné orgány Únie z dôvodu efektívneho fungovania spoločenstva, ktorého je súčasťou, je len potvrdením právneho stavu, ktorý vznikol už vstupom SR do EÚ. Jeho súčasná podoba je výsledkom dlhoročného vývoja a transformovania sa Spoločenstiev zo zoskupenia založeného na spoločných ekonomických cieľoch na celok, ktorý zdieľa rovnaké spoločenské hodnoty.

AKÉ MAJÚ ČLENSKÉ ŠTÁTY POVINNOSTI?

Ústavná zmluva sa v tomto prípade vyjadruje jednoznačne: členské štáty by mali zabezpečiť plnenie povinností, ktoré pre ne vyplývajú buď z ústavnej zmluvy, alebo z konania inštitúcií. Štáty majú okrem toho tiež povinnosť rešpektovať hodnoty slobody, demokracie, rovnosti a vlády práva, na ktorých je Únia založená. Pokiaľ ktorákoľvek krajina svojim konaním tieto hodnoty poruší, ostatné členské krajiny môžu pristúpiť k pozastaveniu jej členských práv, vrátane hlasovacích práv v Rade. Táto forma dozoru predstavuje istú záruku demokratického vývoja štátov v zmysle hodnôt, na ktorých je európska spoločnosť založená.

Ako rozhodujú členovia v Európskej únii?

S rozširovaním EÚ sa vyvíjal aj systém prijímania spoločných noriem a systém hlasovania. Tento systém sa vždy usiloval o zabezpečenie primeraných, ak nie rovnakých, možností pre každého člena predkladať návrhy a ak to bolo potrebné, ochrániť svoje záujmy. Takto si osobitné postavenie v minulosti dokázalo zabezpečiť v určitých oblastiach Dánsko, Írsko, Veľká Británia. A takto si ich bude vedieť zabezpečiť aj Slovensko.

Ak chceme, aby spolupráca medzi rozličnými národmi Európy fungovala, mali by sme akceptovať princípy diskusie, ktoré platili od vzniku spolupráce. Medzi takéto princípy patrí:

- Návrhy európskych zákonov slúžia na uľahčenie spolupráce a zjednodušenie života občanov vo všetkých štátoch;
- Pri predkladaní návrhov sa všetky štáty v prvom rade usilujú o prijatie všeobecnou dohodou a nie „násilným“ prehlasovaním. A to ani vtedy, ak to dohody umožňujú;
- „Malé“ a „veľké“ štáty majú rovnoprávne postavenie a môžu využívať rovnaké nástroje na presadzovanie svojich iniciatív. Ani pri zrode ES nemohli tri veľké štáty (Nemecko, Francúzsko, Taliansko) prehlasovať tri malé a rovnako tri malé nemohli zablokovať rozhodnutie bez podpory aspoň jedného veľkého člena;
- „Starí“ a „noví“ nestoja proti sebe, ale spolupracujú;
- Štáty sa spájajú na základe spoločných záujmov a usilujú sa o pozitívny prístup. Vytvárajú koalície, ktoré sa menia v závislosti od problematiky;
- Zmyslom diskusie o navrhovaných zákonoch je nájsť riešenie a nie „zablokovať“ ich;
- Aj jeden štát môže pozastaviť, prerušiť rokovanie o návrhu zákona;
- Rovnako aj jeden štát môže využiť mechanizmus výnimky, pokiaľ vie presvedčiť ostatných, že navrhovaný zákon vážnym spôsobom naruší jeho ekonomickú, sociálnu alebo inú oblasť;
- Skupina minimálne 8 štátov sa môže dohodnúť na spolupráci v určitej oblasti, pričom ponechá ostatným štátom možnosť pridať sa k nej v čase, keď budú na to pripravené.

Možno to na prvý pohľad vyzerá zložito, ale ak dodržíme princípy a správne použijeme nástroje, ktoré nám dáva právo Európskej únii, bude Slovensko v EÚ rovnoprávnym a slobodným partnerom.

Ako rozhodujú členovia v Európskej únii?

AKO SA SCHVALUJÚ EURÓPSKE ZÁKONY?

Európske právne normy je možné prijímať:

- a) jednomyselne
- b) hlasovaním kvalifikovanou väčšinou.

Európska rada jednomyselne prijíma rozhodnutia napríklad v nasledujúcich oblastiach:

- zloženie Európskeho parlamentu
- zloženie Európskej komisie
- otázky spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky
- otázky spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky
- vlastné zdroje (finančné prostriedky) Európskej únie
- viacročný rozpočet Európskej únie – tzv. viacročný finančný rámec
- podmienky pristúpenia, vystúpenia a pozastavenia členstva v Európskej únii
- zjednodušenie prijímania zmien v práve EÚ
- podmienky voliť a byť volený do Európskeho parlamentu a ďalšie.

Európska rada rovnako jednomyselne rozhoduje v presne určených otázkach pri tvorbe spoločnej politiky v nasledovných oblastiach:

- daňové otázky
- štátna pomoc
- menová politika a otázky kurzu EURO
- sociálna politika
- hospodárska, sociálna a územná súdržnosť (kohézna politika)
- životné prostredie
- justičná spolupráca v občianskych veciach – aspekty rodinného práva
- rozšírenie minimálnych pravidiel týkajúcich sa vymedzenia trestných činov
- vytvorenie pozície európskeho prokurátora
- medzinárodné dohody v oblastiach, kde sa Rada uznáva jednomyselne a ďalšie.

ČO HOVORÍ NÁVRH ZMLUVY O ÚSTAVE PRE EURÓPU?

Vo vývoji európskej integrácie sa priebežne rozširuje počet oblastí, v ktorých sa rozhoduje kvalifikovanou väčšinou. **Maastrichtská zmluva** presunula z rozhodovania jednomyselnosťou do kvalifikovanej väčšiny dve oblasti a zaviedla 28 nových oblastí.

Ako rozhodujú členovia v Európskej únii?

V **Amsterdamskej zmluve** bola kvalifikovaná väčšina rozšírená na ďalších 16 článkov (v 5 z nich sa dovtedy rozhodovalo jednomyselne). **Zmluva z Nice** ďalej rozšírila rozhodovanie kvalifikovanou väčšinou o 31 článkov, z ktorých 11 sa týkalo procedurálnych otázok a nominácií na posty v európskych inštitúciách.

Z oblastí, ktoré patrili medzi dôležité z pohľadu Slovenskej republiky, sa aj podľa ústavnej zmluvy **jednomyselne** rozhoduje v spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike (s malými výnimkami uvedenými nižšie) a daniach. Jednomyselne sa rozhoduje taktiež v rozpočtových otázkach a na určité obdobie aj v otázkach hospodárskej a sociálnej súdržnosti.

Čiastočná jednomyselnosť sa zachovala v oblasti spravodlivosti a vnútra. V tejto oblasti došlo k zmene hlasovania najmä preto, aby Európska únia mala voľnejšie ruky pri prijímaní opatrení slúžiacich na ochranu jej občanov v boji proti globálnym hrozbám, napríklad proti terorizmu.

K presunu od jednomyselného rozhodovania k **rozhodovaniu kvalifikovanou väčšinou** dochádza podľa ústavnej zmluvy spomedzi oblastí základného záujmu SR v časti sociálneho zabezpečenia, v súdnej spolupráci, v trestnej oblasti a v občiansko-právnej oblasti. V týchto oblastiach však, vzhľadom na ich citlivosť pre mnohé členské štáty, funguje mechanizmus tzv. záchranej brzdy. Rada bude podľa ústavnej zmluvy kvalifikovanou väčšinou rozhodovať taktiež v oblasti policajnej spolupráce, azylu a migrácie, ako i v oblasti kultúry.

AKO SA HLASUJE KVALIFIKOVANOU VÄČŠINOU?

V prípadoch, ktoré sú vzhľadom na celkovú filozofiu hľadania konsenzu a na celkový počet predkladaných návrhov v podstate zriedkavé, pristupujú členské štáty k hlasovaniu. Návrh zákona však takýmto spôsobom môžu prijať len v tých prípadoch, ak to dovoľuje zmluva.

Ústavná zmluva hovorí, že kvalifikovaná väčšina je vymedzená ako väčšina rovnajúca sa najmenej 55 % členov Rady, pričom ich musí byť najmenej pätnásť a musia zastupovať členské štáty zahŕňajúce aspoň 65 % obyvateľstva Únie.

Blokujúcu menšinu musia tvoriť najmenej štyri členské krajiny, v opačnom prípade sa kvalifikovaná väčšina považuje za dosiahnutú.

Ako rozhodujú členovia v Európskej únii?

Ak Rada ministrov nehlasuje o návrhu, ktorý predložila Komisia alebo minister zahraničných vecí Únie, kvalifikovaná väčšina sa rovná 72 % členov Rady, ktorí zastupujú členské štáty zahŕňajúce aspoň 65 % obyvateľstva Únie.

EXISTUJÚ AJ INÉ NÁSTROJE, KTORÉ MAJÚ VPLYV NA PRIJATIE ALEBO NEPRIJATIE NÁVRHU?

Zjednodušená revízia zmluvy – tzv. Pasarelle

Sú prípady, napríklad v oblasti rozpočtu a iných politik EÚ, keď zmluva umožňuje na základe jednomyselného rozhodnutia presunúť ďalšie rozhodovanie v tejto oblasti do väčšinového hlasovania. Tomuto mechanizmu sa hovorí „pasarelle“ a slúži na to, aby sa, v prípade, že sa na tom dohodnú všetky štáty jednomyselne, mohli meniť niektoré ustanovenia zmluvy o hlasovaní bez toho, aby sa zvolalo rokovanie k celému textu. Takáto zmena je možná len po súhlase národných parlamentov.

Blokovací mechanizmus

V prípade, že existuje silná skupina krajín, ktoré majú výhrady proti navrhovanému európskemu zákonu, môže využiť tzv. „blokovací mechanizmus“. Tento je upravený v špeciálnom protokole, ktorý je súčasťou zmluvy. Ak členovia Rady zastupujúci:

- a) najmenej tri štvrtiny obyvateľstva, alebo
- b) najmenej tri štvrtiny počtu členských štátov,
ktoré sú potrebné na vytvorenie blokujúcej menšiny, tak ako je definovaná v príslušnom článku zmluvy o hlasovaní, vyjadria svoj nesúhlas s prijatím návrhu Európskej rady kvalifikovanou väčšinou, Európska rada prerokuje túto otázku. Jej úlohou, ako aj úlohou predsedu Rady je, aby našli riešenie, ktoré je prijateľné pre všetky strany. Tento nástroj bude fungovať najmenej do roku 2014.

Systém záchranej brzdy, tzv. emergency brake

Tento systém môže členský štát uplatniť napríklad pre niektoré oblasti trestného práva a sociálnej politiky.

Znamená to, že ak navrhovaný európsky rámcový zákon niektorému členskému štátu nevyhovuje, pretože má výrazný dopad na situáciu (napríklad v sociálnej oblasti), môže pozastaviť proces prijímania návrhu jeho posunutím do Európskej rady.

Ako rozhodujú členovia v Európskej únii?

Európska rada po diskusii má dve možnosti postupu:

- buď do 4 mesiacov vráti návrh európskeho rámcového zákona Rade, čím odblokuje pozastavenie prijímacej procedúry návrhu
- alebo Európska rada vráti návrh na prepracovanie Komisii alebo skupine štátov, ktorá návrh pôvodne pripravila. Týmto sa pôvodný návrh považuje za neprijatý.

Výnimka

Vo výnimočných prípadoch môže štát požiadať o výnimku pri uplatňovaní niektorých právnych noriem. Ide však skutočne o mimoriadne prípady. Takéto výnimky majú napríklad Dánsko (okrem iného k nákupu pôdy), Veľká Británia alebo Írsko.

Parlamentná výhrada

Do šiestich týždňov od dátumu doručenia návrhu európskeho zákona môže ktorýkoľvek národný parlament alebo ktorákoľvek komora národného parlamentu poslať predsedom Európskeho parlamentu, Rady a Komisie odôvodnené stanovisko s uvedením dôvodov, pre ktoré sú presvedčení, že daný návrh nie je v súlade s princípom prenesenia kompetencií z členskej krajiny na EÚ, t.j. subsidiarity.

Príslušný predkladateľ návrhu zohľadní odôvodnené stanoviská vydané národnými parlamentmi alebo komorou niektorého z národných parlamentov.

Každý národný parlament má dva hlasy, rozdelené v závislosti od národného parlamentného systému. V dvojkomorovom národnom parlamentnom systéme má každá z dvoch komôr jeden hlas.

Pokiaľ odôvodnené stanoviská k nesúladu návrhu európskeho zákona so zásadou subsidiarity predstavujú aspoň jednu tretinu všetkých hlasov pridelených národným parlamentom, návrh sa musí opätovne posúdiť. V prípade návrhu európskeho zákona týkajúceho sa oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti postačuje na predloženie výhrady jedna štvrtina hlasov.

Postavenie národných parlamentov v ústavnej zmluve EÚ

Ústavná zmluva pokračuje v trende posilňovať postavenie národných parlamentov v architektúre Európskej únie, ktorý začal Maastrichtskou zmluvou. Podstatný prínos spočíva predovšetkým v tom, že pôjde o záväzné pravidlá ukladajúce povinnosti inštitúciám Európskej únie, ktoré budú musieť pristupovať k národným parlamentom ako k serióznym a rovnocenným partnerom.

Hlavným dôvodom, prečo sa téma postavenia národných parlamentov v Európskej únii stáva čím ďalej, tým viac aktuálnejšou, je snaha o postupné odstránenie *demokratického deficitu* v Európskej únii. Demokratický deficit vznikol z dôvodu, že ťažisko rozhodovania o európskej legislatíve i politike sa v priebehu vývoja európskej integrácie postupne vychylovalo v prospech vlád členských krajín.

Členský štát sa pri vstupe do Európskej únie vzdáva výkonu časti svojich suverénnych práv, vrátane zákonodarných právomocí národného parlamentu, a to v prospech Európskych spoločenstiev a ich orgánov. Podstata demokratického deficitu spočíva v tom, že transfer týchto právomocí na nadnárodné výkonné orgány (Európska komisia, Rada EÚ a ich pracovné orgány) nebol v histórii Európskych spoločenstiev a Európskej únie sprevádzaný rovnocenným presunom právomocí na Európsky parlament ako orgán priamo volený občanmi členských štátov Európskej únie. Presun právomocí z národných parlamentov prebiehal oveľa rýchlejšie ako posilňovanie úlohy Európskeho parlamentu a vytváranie funkčnej kontroly tvorby európskej legislatívy zo strany národných parlamentov.

Protokol o úlohe národných parlamentov v Európskej únii, pripojený k Zmluve zakladajúcej ústavu pre Európu (ďalej ústavná zmluva), nie je prvým dokumentom prijatým v Európskej únii, ktorý rieši postavenie národných zákonodarných orgánov členských štátov EÚ. Predchádzala mu nezáväzná Deklarácia č. 13 o úlohe národných parlamentov, ktorá tvorila prílohu k Maastrichtskej zmluve (r. 1992) a Protokol o úlohe národných parlamentov v EÚ pripojený k Amsterdamskej zmluve (r. 1997). Významným dokumentom upravujúcim postavenie národných parlamentov v architektúre Európskej únie, avšak bez právnej záväznosti, sú aj tzv. Kodánske parlamentné smernice prijaté v roku 2002 Konferenciou výborov pre európske a komunitárne záležitosti národných parlamentov Európskej únie (ďalej COSAC).

POSTAVENIE NÁRODNÉHO PARLAMENTU ČLENSKÉHO ŠTÁTU EÚ

Keďže ťažisko rozhodovania o európskej legislatíve i politike sa postupne presúvalo na výkonnú úroveň, za rôzneho stupňa účasti Európskeho parlamentu, kľúčovým momentom reformy EÚ bolo nájsť efektívny mechanizmus kontroly tohto procesu demokraticky volenými orgánmi - národnými parlamentmi. Aj z toho dôvodu sa ich úloha v architektúre Európskej únie stala jednou zo základných tém diskusie Konventu o budúcnosti Európskej únie. Protokol o úlohe národných parlamentov v Európskej únii predstavuje dosiahnutý kompromis, ktorý sa na rozdiel od ostatných diskutovaných tém na Konvente zrodil pomerne jednoducho.

Postavenie národných parlamentov sa podľa ústavnej zmluvy oproti doterajšiemu stavu posilňuje. Hlavným prínosom je, že sa im umožňuje priamo vstúpiť do legislatívneho procesu na európskej úrovni prostredníctvom zavedenia tzv. *včasného varovného mechanizmu* (early warning mechanism). Jeho podstatou je umožniť národným parlamentom v lehote stanovenej v protokole kontrolovať nové návrhy európskych legislatívnych aktov predložené Európskou komisiou¹ z pohľadu, či rešpektujú zásadu subsidiarity. Táto zásada bola po prvý raz zavedená Maastrichtskou zmluvou v r. 1992. Jej podrobnejšiu úpravu, spolu so spôsobom použitia včasného varovného mechanizmu, upravuje aj osobitný Protokol o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality pripojený k ústavnej zmluve.

V ČOM SPOČÍVA ZÁSADA SUBSIDIARITY?

Vo všeobecnosti táto zásada definuje rámec konania Európskych spoločenstiev (po nadobudnutí účinnosti ústavnej zmluvy Európskej únie, ktorá bude mať právnú subjektivitu). Podľa primárneho práva môžu Európske spoločenstvá konať iba v medziach právomocí priznaných im Zmluvou o založení ES (resp. v budúcnosti ústavnou zmluvou) a v medziach cieľov v nej stanovených. To znamená vtedy, keď členské štáty preniesli na Európske spoločenstvá (Európsku úniu) výkon časti svojich právomocí. Podľa zásady subsidiarity, ktorú definuje čl. 9 ods. 3 Ústavnej zmluvy, v oblastiach, ktoré nespádajú do výlučnej pôsobnosti Únie (teda v oblastiach zdieľaných právomocí medzi Úniou a členskými štátmi), môže Únia konať iba vtedy a do tej miery, do akej nemôžu členské štáty dostatočne dosiahnuť ciele

¹ Iniciátorom návrhu európskeho legislatívneho aktu môže byť aj skupina členských štátov, Európsky parlament, Súdny dvor, Európska centrálna banka alebo Európska investičná banka.

Postavenie národných parlamentov

zamýšľaných krokov na centrálnej alebo regionálnej úrovni. Súčasne je potrebné dokázať, že tieto ciele sa môžu lepšie dosiahnuť na úrovni Únie z dôvodu rozsahu alebo účinkov navrhovaných krokov.

MECHANIZMUS VČASNÉHO VAROVANIA

Mechanizmus včasného varovania oprávňuje národné parlamenty po obdržaní návrhu európskeho legislatívneho aktu namietať, že jeho prijatie by bolo v rozpore so zásadou subsidiarity. Námiatku budú môcť vzniesť v podobe *odôvodneného stanoviska* a zaslať ho predsedovi Európskeho parlamentu, Rady EÚ a Komisie. Lehota na podanie námietok je obmedzená na šesť týždňov od dátumu doručenia návrhu národným parlamentom. Rovnakú lehotu uvádzajú obidva protokoly. Protokol o úlohe národných parlamentov v Európskej únii ju uvádza ako lehotu, ktorá musí uplynúť od sprístupnenia návrhu európskeho legislatívneho aktu národným parlamentom v úradných jazykoch Únie až do dátumu, keď sa zaradí do predbežného programu rokovania Rady EÚ s cieľom jeho prijatia alebo prijatia stanoviska v rámci legislatívneho procesu. Šesťtýždňová lehota slúži národným parlamentom na to, aby mali dostatočný čas na oboznámenie sa s novými návrhmi a na ich posúdenie z hľadiska súladu so zásadou subsidiarity.

Každý parlament má dva hlasy, rozdelené v závislosti od národného parlamentného systému, teda v dvojkomorovom parlamentnom systéme má každá z komôr jeden hlas. Ak počet hlasov národných parlamentov, ktoré posúdili návrh legislatívneho aktu EÚ ako rozporný so zásadou subsidiarity prekročí tretinu, navrhovateľ musí návrh opätovne posúdiť. V prípade návrhu európskeho legislatívneho aktu na zriadenie špecializovaných súdov sa kvórum zvyšuje na jednu štvrtinu hlasov národných parlamentov.

Ak navrhovateľ európskeho legislatívneho aktu obdrží odôvodnené stanovisko podporené dostatočným počtom hlasov národných parlamentov, môže rozhodnúť, že:

- a) návrh ponechá v pôvodnom znení,
- b) zmení ho a doplní,
- c) návrh stiahne z rokovania.

Ak bude návrh aj napriek takejto námietke schválený a pochybnosti ohľadom jeho súladu so zásadou subsidiarity pretrvávajú, môže ktorýkoľvek členský štát z podnetu

Postavenie národných parlamentov

svojho parlamentu a v jeho mene (alebo v mene jednej z komôr parlamentu) vzniknú pred Súdny dvorom Európskej únie návrh na preskúmanie jeho správnosti. Za určitý nedostatok tohto ustanovenia sa môže považovať skutočnosť, že právomoc obrátiť sa na Súdny dvor EÚ nie je daná priamo národným parlamentom, ale parlament tak môže urobiť iba prostredníctvom vlády svojho členského štátu.

Ústavná zmluva ukladá navrhovateľom európskych legislatívnych aktov povinnosť odôvodniť každý návrh so zreteľom na zásadu subsidiarity a proporcionality². Dôvody, ktoré vedú k záveru, že cieľ Únie sa dá lepšie dosiahnuť na úrovni Únie, sa musia podložiť kvalitatívnymi, a vždy, keď je to možné, aj kvantitatívnymi ukazovateľmi. Účelom tohto ustanovenia je predísť príliš častému používaniu mechanizmu včasného varovania a súčasne pomôcť národným parlamentom pri posudzovaní jednotlivých návrhov. Okrem toho Protokol o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality ukladá Európskej komisii povinnosť svoje legislatívne zábery dostatočne a vopred konzultovať. V mimoriadne naliehavých prípadoch, ak Komisia takéto konzultácie neuskutoční, musí uviesť dôvody, prečo tak neurobila.

ĎALŠIE PRÁVOMOCI NÁRODNÝCH PARLAMENTOV

Z ďalších právomocí, ktoré vyplývajú národným parlamentom z ústavnej zmluvy, spomeňme napríklad:

- rozšírenie informačnej povinnosti orgánov Európskej únie voči národným parlamentom. Ústavná zmluva ukladá Komisii povinnosť zasielať národným parlamentom okrem nových legislatívnych návrhov aj ročný legislatívny program a iné akty legislatívneho plánovania alebo stratégie;
- povinnosť informovať národné parlamenty sa rozširuje aj na ďalšie situácie, a to vtedy, ak inštitúcie EÚ pristúpia k použitiu tzv. doložky pružnosti (konanie Únie bez splnomocnenia v ústavnej zmluve) a pri rozšírení hlasovania v Rade EÚ kvalifikovanou väčšinou;
- národné parlamenty sú oprávnené participovať na hodnotení realizácie újnjných politik, konkrétne v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti a takisto sa môžu angažovať na politickom monitorovaní Európolu a hodnotení činnosti Eurojustu;

² Zásada proporcionality znamená, že obsah a forma akčných krokov Únie neprekročí to, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov ústavnej zmluvy.

Postavenie národných parlamentov

- naďalej sa budú podieľať na procese prijímania nového členského štátu a musia byť ihneď informované o podaní prihlášky; samotné prijatie štátu za člena Únie podlieha parlamentnej ratifikácii.

KONFERENCIA VÝBOROV PRE EURÓPSKE A KOMUNITÁRNE ZÁLEŽITOSTI NÁRODNÝCH PARLAMENTOV - COSAC

Možno aj v dôsledku neúspešných pokusov presadiť vznik druhej komory Európskeho parlamentu, zloženej z reprezentantov národných parlamentov, vznikli nové ustanovenia v oblasti *medziparlamentnej spolupráce*. Európsky parlament a národné parlamenty sa spoločne usilujú o podporu efektívnej a pravidelnej medziparlamentnej spolupráce v rámci Únie. Jednou z platforiem, na ktorej takáto spolupráca prebieha, je Konferencia výborov pre európske a komunitárne záležitosti národných parlamentov Európskej únie (COSAC). Jeho prvotnou úlohou by mala byť podpora výmeny informácií a skúseností z parlamentnej praxe medzi Európskym parlamentom a národnými parlamentmi, vrátane ich odborných výborov. COSAC tiež môže organizovať medziparlamentné stretnutia k špeciálnym témam (čo sa už v súčasnosti deje), pričom osobitne sa uvádza oblasť spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, vrátane spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky. Spoločným postupom môžu národné parlamenty ľahšie dosiahnuť cieľ sledovaný ústavnou zmlouvou.

Postavenie národných parlamentov v Európskej únii upravujú najmä nasledujúce články ústavnej zmluvy: čl. I-17, čl. I-24, čl. I-41, čl. III-161, čl. III-174, čl. III-177, Protokol o úlohe národných parlamentov v Európskej únii, Protokol o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality.

Charta základných práv chráni občana

Charta čerpá inšpiráciu z kultúrneho, náboženského a humanistického dedičstva Európy, z ktorého sa vyvinuli univerzálne hodnoty nezrušiteľných a nescudziteľných práv ľudskej bytosti, slobody, demokracie, rovnosti a právneho štátu. Vychádza z hodnôt, ako sú úcta k ľudskej dôstojnosti, slobode, demokracii, rovnosti, právneho štátu a rešpektovaniu ľudských práv, vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, kde prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť žien a mužov.

Charta základných práv Únie tvorí súčasť Zmluvy o ústave pre Európu. Práva, slobody a zásady týkajúce sa ľudských práv sú v charte zoradené do piatich tematických častí.

NA AKÝCH HODNOTÁCH STAVIA EURÓPSKA ÚNIA?

Európska únia je založená na univerzálnych hodnotách ľudskej dôstojnosti, slobody, rovnosti a solidarity; je založená na zásade demokracie a zásadách právneho štátu. Do stredobodu svojej činnosti stavia človeka, a to zavedením občianstva Únie a vytvorením priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

EÚ prispieva k zachovaniu a rozvoju spoločných hodnôt pri rešpektovaní rozmanitosti kultúr a tradícií národov Európy, ako aj národnej identity členských štátov a organizácie ich orgánov verejnej moci na ústrednej, regionálnej a miestnej úrovni; usiluje sa podporovať vyvážený a trvalo udržateľný rozvoj a zabezpečuje voľný pohyb osôb, služieb, tovaru a kapitálu, ako aj slobodu usadiť sa.

Dôstojnosť

Každý občan EÚ má právo na to, aby bola zabezpečená jeho ľudská dôstojnosť, právo na život, právo na nedotknuteľnosť osoby, aby boli rešpektované zákazy mučenia a neludzského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu, zákaz otroctva a nútených prác.

Slobody

Každý občan EÚ má zaručené:

- právo na slobodu a bezpečnosť;
- rešpektovanie súkromného a rodinného života, obydlia a komunikácie;

Charta základných práv chráni občana

- ochranu osobných údajov;
- právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu;
- slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania;
- slobodu prejavu a informácií;
- slobodu zhromažďovania a združovania;
- slobodu umenia a vied;
- právo na vzdelanie;
- slobodnú voľbu povolania a právo na prácu;
- slobodu podnikania;
- vlastnícke právo;
- právo na azyl;
- ochranu v prípade odsunu, vyhostenia alebo vydania.

Rovnosť

V Európskej únii je garantovaná rovnosť pred zákonom, nediskriminácia, kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť, rovnosť medzi ženami a mužmi, práva dieťaťa, práva starších osôb, integrácia postihnutých osôb.

Solidarita

Jednou zo základných hodnôt je solidarita, ktorá je vyjadrená v:

- práve pracujúcich na informácie a konzultácie v rámci podniku;
- práve na kolektívne vyjednávanie a kolektívne akcie;
- práve na prístup k službám zamestnanosti;
- práve na ochranu v prípade bezdôvodného prepustenia;
- spravodlivých a rovnoprávných pracovných podmienkach;
- zákaze detskej práce a ochrane mladistvých pri práci;
- zabezpečení rodiny a pracovného života;
- sociálnom zabezpečení a sociálnej pomoci;
- zdravotnej starostlivosti;
- prístupe k všeobecne prospešným službám;
- ochrane životného prostredia;
- ochrane spotrebiteľa.

Občianske práva

Každý občan má právo zúčastňovať sa na demokratickom živote Únie. Rozhodnutia sa prijímajú podľa možnosti čo najtvorenejšie a čo najbližšie k občanovi.

Charta základných práv chráni občana

Občania Únie požívajú práva a podliehajú povinnostiam ustanoveným ústavou. Majú:

- a) právo na slobodný pohyb a pobyt na území členských štátov;
- b) právo voliť a byť volení vo voľbách do Európskeho parlamentu a vo voľbách do orgánov územnej samosprávy v členskom štáte, v ktorom majú bydlisko, za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto štátu;
- c) právo požívať ochranu diplomatických a konzulárnych orgánov ktoréhokoľvek členského štátu za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto štátu na území tretej krajiny, kde nie je zastúpený členský štát, ktorého sú štátnymi príslušníkmi;
- d) právo obrátiť sa s petíciou na Európsky parlament, obrátiť sa na európskeho ombudsmana a na inštitúcie a poradné orgány Únie v ktoromkoľvek jazyku ústavy a dostať odpoveď v tom istom jazyku. Európsky ombudsman volený Európskym parlamentom prijíma, preskúmava a podáva správy o sťažnostiach na nesprávny úradný postup v rámci činnosti inštitúcií, orgánov alebo iných subjektov Únie za podmienok ustanovených v ústave. Európsky ombudsman je pri výkone svojej funkcie úplne nezávislý.

Spravodlivosť

Občan má právo na účinný opravný prostriedok a spravodlivý proces, platí prezumpcia nevinoty a právo na obhajobu, zásady zákonnosti a primeranosti trestných činov a trestov; občan má právo nebyť stíhaný alebo potrestaný v trestnom konaní dvakrát za ten istý trestný čin.

Aký je rozsah a zmysel Charty základných práv?

Ustanovenia charty sú určené pre európske inštitúcie, orgány a iné subjekty, ako aj pre členské štáty len v prípadoch, ak sa dotýkajú práva Únie. Charta obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd a zmysel a rozsah týchto práv je v oboch dokumentoch rovnaký. Nebráni to však tomu, aby Európska únia priznala občanom väčší rozsah ochrany práv.

Práva v Charte základných práv sa musia vykladať v súlade s ústavnými tradíciami členských štátov. Rovnako sa musia zohľadniť vnútroštátne právne predpisy a prax tak, ako je to vymedzené v charte.

Pokiaľ ide o úroveň ochrany práv občana, žiadne ustanovenie charty sa nesmie vykladať tak, aby obmedzovalo ľudské práva a základné slobody priznané v iných dokumentoch EÚ, medzinárodným právom a medzinárodnými dohovormi. Ide

Charta základných práv chráni občana

o dokumenty, ktorých zmluvnou stranou je Únia alebo všetky členské štáty, a najmä Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj ústavy členských štátov. Podobne ako Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, aj charta zakotvuje zákaz zneužívania práv v nej zakotvených.

Každý občan Únie má právo obrátiť sa na príslušné inštitúcie alebo orgány Únie v anglickom, českom, dánskom, estónskom, fínskom, francúzskom, gréckom, holandskom, írskom, litovskom, lotyšskom, maďarskom, maltskom, nemeckom, poľskom, portugalskom, slovenskom, slovinskom, španielskom, švédskom a talianskom jazyku.

V ktorých oblastiach podporuje Európska únia činnosť členských štátov?

Ide o tieto oblasti:

- a) zlepšovanie pracovného prostredia na účely ochrany zdravia a bezpečnosti pracovníkov;
- b) pracovné podmienky;
- c) sociálne zabezpečenie a sociálna ochrana pracovníkov;
- d) ochrana pracovníkov pri skončení pracovnej zmluvy;
- e) informovanosť a konzultácie pracovníkov; zastupovanie a kolektívna ochrana záujmov pracovníkov a zamestnávateľov vrátane spolurozhodovania;
- g) podmienky zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa oprávnené zdržiavajú na území Únie;
- h) integrácia osôb vylúčených z trhu práce bez toho, aby bol dotknutý článok III-283;
- i) rovnosť žien a mužov, pokiaľ ide o príležitosti na trhu práce a zaobchádzanie v práci;
- j) boj proti sociálnemu vylúčeniu;
- k) modernizácia systémov sociálnej ochrany bez toho, aby bolo dotknuté písmeno c).

Môžu občania navrhnuť zmenu ústavnej zmluvy?

Najmenej jeden milión občanov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi určitého počtu členských štátov, môže iniciatívne vyzvať Komisiu aby predložila v rámci svojich právomocí akýkoľvek vhodný návrh na zmenu alebo úpravu textu zmluvy. Aj vďaka iniciatíve Slovenska sa členské štáty dohodli, že bude prijatý európsky zákon, ktorý upraví podmienky na predloženie takeéhoto podnetu občanov.

Charta základných práv predstavuje ďalší významný prostriedok na posilňovanie ochrany ľudských práv a slobôd, ktoré sú zakotvené v existujúcich platných medzinárodnoprávných a európskych dokumentoch. Nevytvára akýsi nový

Charta základných práv chráni občana

a samostatný systém ochrany, ale dopĺňa už existujúci systém platných medzinárodných a vnútroštátnych právnych nástrojov ochrany.

Pre občanov Slovenskej republiky je vznik novej možnosti obracať sa na európske inštitúcie a uplatňovať tam svoje práva a slobody zakotvené v charte, v súlade s platnými zásadami medzinárodného práva, európskych noriem a v súlade s ústavnými zvyklosťami, tradíciami a vnútroštátnymi poriadkami, ďalším nástrojom na ochranu svojich práv.

Charta základných práv tvorí II. časť Zmluvy o ústave pre Európu.

Zahraničná politika v novej Európe – realizácia spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ

Ako v ostatných oblastiach pôsobenia Únie, tak aj v oblasti zahraničnej politiky a vonkajších vzťahov, si Únia kladie nové úlohy a ciele, čo je v súlade s jej ambíciou hrať významnejšiu úlohu na medzinárodnej scéne, než tomu bolo v minulosti. Aj keď sa v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky zachoval princíp jednomyselnosti rozhodovacieho procesu, ústavná zmluva predsa len prináša niektoré nové prvky.

Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika je podľa členenia ústavnej zmluvy súčasťou tzv. vonkajšej činnosti Únie, do ktorej ďalej patrí aj spoločná obchodná politika, oblasť humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce, reštriktívne opatrenia a ďalšie. Táto na prvý pohľad len formálno-technická zmena, je stelesnená vytvorením nového postu ministra zahraničných vecí EÚ.

SPOLOČNÁ ZAHRANIČNÁ A BEZPEČNOSTNÁ POLITIKA (SZBP)

SZBP sa má vykonávať v duchu vzájomnej politickej solidarity, identifikácie otázok všeobecného záujmu a rastúceho zblížovania vonkajšieho pôsobenia členských krajín. Členské krajiny sa budú navzájom konzultovať s cieľom vytvorenia spoločného prístupu a budú konať solidárne. Vo všeobecnosti možno hovoriť o miernom posune smerom k väčšej koordinácii pôsobenia členských krajín.

Doterajšie nástroje SZBP (spoločná pozícia, spoločná akcia, spoločná stratégia) sú nahradené len jedným – európskym rozhodnutím. Európska rada definuje strategické záujmy a ciele SZBP a jednomyselným rozhodnutím prijíma všeobecné usmernenie v oblasti SZBP i v ostatných oblastiach vonkajších vzťahov. Následne Rada pre vonkajšie vzťahy prijíma príslušné európske rozhodnutia potrebné na konkrétnu implementáciu všeobecných usmernení a strategických línií.

Ústavná zmluva zachováva pre každý členský štát Únie možnosť, aby v prípade závažných vnútroštátnych dôvodov vyhlásil, že je proti prijatiu rozhodnutia v tejto konkrétnej otázke. Rada v takom prípade o otázke nebude hlasovať. Svojej úlohy sa ujme minister zahraničných vecí, ktorý hľadá riešenie situácie a ak neuspje,

Zahraničná politika v novej Európe

tak rada môže kvalifikovanou väčšinou požiadať, aby bola daná vec predložená Európskej rade, ktorá by rozhodla jednomyselne. Európska rada takisto môže jednomyselne rozhodnúť, že rada bude rozhodovať kvalifikovanou väčšinou aj v ďalších prípadoch v oblasti SZBP. Ustanovenia o možnom rozhodovaní kvalifikovanou väčšinou sa však nevzťahujú na rozhodnutia s vojenskými, alebo obrannými dôsledkami.

JURISDIKCIA EURÓPSKEHO SÚDNEHO DVORA V OBLASTI SZBP

Na oblasť SZBP sa podľa ústavnej zmluvy, tak ako tomu bolo aj doposiaľ, nevzťahuje jurisdikcia Európskeho súdneho dvora (ESD). ESD však bude mať oprávnenie kontrolovať, aby jednotlivé opatrenia a procedúry v oblasti SZBP nezasahovali do iných politík, a bude mať tiež jurisdikciu v niektorých oblastiach vonkajšieho pôsobenia Únie, ako napríklad medzinárodné zmluvy, reštriktívne opatrenia a ďalšie.

MINISTER ZAHRANIČNÝCH VECÍ EÚ A EURÓPSKA ZAHRANIČNÁ SLUŽBA

Minister zahraničných vecí EÚ bude zodpovedný za výkon spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Bude predsedáť zasadnutiam Rady pre vonkajšie vzťahy, v ktorej sú prostredníctvom ministrov zahraničných vecí zastúpené všetky členské štáty EÚ. Súčasne bude aj podpredsedom Európskej komisie zodpovedným za vonkajšie vzťahy, kde bude mať právomoc iniciatívy. Ide o úplne nový element, ktorý prepája oblasť medzivládnu (spoločná zahraničná a bezpečnostná politika, predseda rady) a oblasť komunitárnu (vonkajšie vzťahy, podpredseda komisie). Cieľom tejto kvalitatívne novej konštrukcie je dosiahnuť vyššiu súdržnosť a efektívnosť vo vonkajšom pôsobení Únie. Ministrom zahraničných vecí bude asistovať novovytvorená európska zahraničná služba, v ktorej budú pracovať odborníci z európskych inštitúcií, ako aj diplomati prepožičaní z národných diplomatických služieb členských štátov. Vytvorenie postu ministra zahraničných vecí a vonkajšej zahraničnej služby je posunom smerom k inštitucionalizácii vonkajšieho pôsobenia Únie.

Ústavná zmluva vymedzuje niektoré kompetencie ministra zahraničných vecí EÚ. Dôležitejšie však bude, akým spôsobom bude svoju funkciu naplňovať v každodennej činnosti. Ide najmä o jeho schopnosť iniciovať kompromis medzi členskými krajinami v prípadoch ich rozdielnych pozícií. Inými slovami, do akej miery bude schopný

Zahraničná politika v novej Európe

napomôcť „vytvorenie“ spoločnej zahraničnopolitickej línie tam, kde by neexistovala a kde by každá členská krajina konala úplne samostatne. Od toho bude závisieť aj celé smerovanie zahraničnej politiky Únie v budúcnosti i prípadné zvažovanie rozšírenia hlasovania kvalifikovanou väčšinou aj na túto oblasť.

VONKAJŠIE PÔSOBNIE EÚ

Činnosť Únie na medzinárodnej scéne sa upravuje zásadami, ktoré inšpirovali jej vlastné vytvorenie, rozvoj a rozšírenie a šíreniu ktorých vo svete chce napomáhať: demokracia, právny štát, univerzálnosť a nedeliteľnosť ľudských práv a základných slobôd, zachovávanie ľudskej dôstojnosti, rovnosť a solidarita a dodržiavanie zásad Charty OSN a medzinárodného práva. Z uvedeného o. i. vyplýva, že Slovensko a ďalšie nové členské krajiny nielen preberajú príslušný diel zodpovednosti za vývoj za hranicami Únie, ale majú aj morálnu povinnosť obohatiť politiku Únie o skúsenosti, ktoré získali počas bipolárneho rozdelenia sveta, alebo transformačného procesu.

Rovnako, vo svetle morálnej povinnosti Únie konať v zahraničí, je potrebné vidieť aj ustanovenia o rozvojevej a humanitárnej pomoci a spolupráce s tretími krajinami. Druhou stranou tejto mince sú však ustanovenia o reštriktívnych opatreniach. Rada môže kvalifikovanou väčšinou prijať európske nariadenia alebo rozhodnutia, ktorými prerušuje alebo obmedzuje hospodárske alebo finančné vzťahy s jednou alebo viacerými tretími krajinami, alebo prijať reštriktívne opatrenia voči fyzickým alebo právnickým osobám, skupinám, alebo subjektom, ktoré nie sú štátmi. Tieto ustanovenia nepredstavujú nové momenty po obsahovej stránke, keďže rozvojová pomoc, alebo reštriktívne opatrenia sú už dlho používaným nástrojom vo vonkajších vzťahoch. Považovali sme však za vhodné uviesť túto súvislosť, keďže s príslušnými opatreniami sa môžu naši občania, alebo podnikateľské a iné subjekty priamo stretnúť napríklad pri implementovaní reštriktívnych opatrení, ako je napríklad zmrazovanie majetku a iných aktív subjektov podporujúcich terorizmus, alebo pri zbierkach pre humanitárnu pomoc.

Naopak, novou je tzv. doložka solidarity, podľa ktorej sú členské štáty povinné navzájom si poskytnúť pomoc v prípade teroristického útoku, prírodnej katastrofy alebo katastrofy spôsobenej ľudskou činnosťou. S cieľom predchádzať nepredvídaným skutočnostiam bude Únia pravidelne vyhodnocovať možné hrozby, ktorým čelí.

SPOLOČNÁ BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA

V oblasti spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky sa prijatím viacerých ustanovení v ústavnej zmluve zreteľne posilňuje európsky rozmer bezpečnosti a obrany. EÚ sa usiluje rozšíriť svoje prostriedky, ktoré môže použiť na ochranu svojich hodnôt a záujmov.

Zakladá sa nový inštitút štruktúrovanej spolupráce, umožňujúci tým členskými krajinami, ktoré dosahujú vyššiu vojenskú spôsobilosť, prijať silnejšie záväzky v oblasti spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky za účelom uskutočňovania náročnejších misií.

Ústavná zmluva dáva právny základ pre vznik a činnosť Európskej agentúry pre oblasť vyzbrojovania, výskumu a rozvoja vojenských spôsobilostí. Jej úlohou bude okrem iného zvyšovanie efektívnosti vojenských výdavkov v členských krajinách EÚ.

Ústavná zmluva obsahuje tiež záväzok, že členské krajiny budú povinné poskytnúť pomoc ktorejkoľvek členskej krajine, ktorá by sa stala obeťou ozbrojeného útoku. Z pohľadu kolektívnej obrany však ostáva zreteľne zachovaná priorita záväzkov vyplývajúcich z členstva v NATO pre tie členské krajiny Únie, ktoré sú členom oboch organizácií.

O spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike pojednávajú najmä čl. 1-28, 1-40, časť III. hlava V. kapitola II.

Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti a ochrana občana

Vo svojich súčasných reformách, ktoré odrážajú na jednej strane rozšírenie EÚ a na strane druhej nové bezpečnostné reality XXI. storočia, vytvára EÚ pre svojich občanov priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, pričom rešpektuje základné práva a rozličné právne systémy a tradície členských štátov.

Je to európsky priestor, v ktorom sa občania pohybujú voľne, bez akýchkoľvek kontrol alebo zdržania na vnútorných hraniciach. Súčasne sa priestor EÚ chráni vysokým štandardom ochrany svojich vonkajších hraníc a kontrolou osôb, ktoré nie sú občanmi členských štátov EÚ.

Právomoc členských štátov, týkajúca sa geografického určovania ich hraníc v súlade s medzinárodným právom, nie je dotknutá.

Vysoká úroveň bezpečnosti sa dosahuje preventívnymi a represívnymi opatreniami v boji proti trestnej činnosti. Na úrovni EÚ sa koordinuje spolupráca medzi policajnými a justičnými orgánmi a inými príslušnými orgánmi. Vzájomne sa uznávajú rozsudky v trestných veciach a aproximujú sa trestnoprávne predpisy.

SPOLOČNÁ AZYLOVÁ, MIGRAČNÁ A VÍZOVÁ POLITIKA

Vysoký stupeň bezpečnosti sa dosahuje aj spoločnou azylovou, migračnou a vízovou politikou, pričom EÚ poskytuje zodpovedajúce právne postavenie štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý potrebuje medzinárodnú ochranu a dočasnú ochrany pre vyhnanco.

Európska únia

- bojuje proti obchodovaniu s ľuďmi, najmä so ženami a deťmi;
- uzatvára readmisné dohody s tretími krajinami o navrátení ich štátnych príslušníkov, ktorí nespĺňajú alebo prestali spĺňať podmienky pre vstup alebo pobyt na území jedného z členských štátov, do ich krajiny pôvodu alebo krajiny, z ktorej prichádzajú;
- usiluje o vysoký stupeň spravodlivosti aj prostredníctvom zásady vzájomného uznávania súdnych a mimosúdnych rozhodnutí v občianskych veciach;

Priestor slobody

- zabezpečuje posilnenie operatívnej spolupráce v oblasti vnútornej bezpečnosti, pričom výkon právomocí členských štátov vo veci udržiavania verejného poriadku a zabezpečovania vnútornej bezpečnosti nie je dotknutý;
- rozvíja justičnú spoluprácu v občianskych veciach, ktoré majú cezhraničné dôsledky, na základe zásady vzájomného uznávania súdnych a mimosúdnych rozhodnutí.

JUSTIČNÁ SPOLUPRÁCA V TRESTNÝCH VECIACH

Justičná spolupráca v trestných veciach v Únii je založená na zásade vzájomného uznávania rozsudkov a iných súdnych rozhodnutí.

Európske rámcové zákony môžu stanoviť minimálne pravidlá týkajúce sa vymedzenia trestných činov a sankcií v oblastiach mimoriadne závažnej trestnej činnosti s cezhraničným rozmerom, vyplývajúcim z povahy alebo dôsledkov týchto trestných činov, alebo z osobitnej potreby proti nim bojovať na spoločnom základe.

Týmito oblasťami trestnej činnosti sú:

- terorizmus,
- obchodovanie s ľuďmi a sexuálne zneužívanie žien a detí,
- nedovolené obchodovanie s drogami,
- nedovolené obchodovanie so zbraňami,
- pranie špinavých peňazí, korupcia,
- falšovanie platobných prostriedkov,
- počítačová kriminalita,
- organizovaná trestná činnosť.

EUROJUST

Eurojust podporuje a posilňuje koordináciu a spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi zodpovednými za vyšetrovanie a stíhanie závažnej trestnej činnosti, ktorá sa týka dvoch alebo viacerých členských štátov alebo ktorá si vyžaduje trestné stíhanie na spoločnom základe, na základe operácií a informácií orgánov členských štátov a Europolu.

colných orgánov a iných orgánov činných v trestnom konaní, špecializovaných v oblastiach predchádzania, odhalovania a vyšetrovania trestných činov.

EUROPOL

Europol podporuje a posilňuje činnosť policajných orgánov a iných orgánov členských štátov činných v trestnom konaní. Podporuje ich vzájomnú spoluprácu pri predchádzaní a boji proti závažnej trestnej činnosti, týkajúcej sa dvoch alebo viacerých členských štátov. Bojuje proti, terorizmu a formám trestnej činnosti, ktoré zasahujú do spoločného záujmu, na ktorý sa vzťahuje politika Únie. Každá operačná činnosť Europolu sa musí vykonávať v spojení a so súhlasom orgánov členského štátu, respektíve členských štátov, ktorých územia sa dotýka. Uplatňovanie donucovacích opatrení je výlučnou právomocou príslušných vnútroštátnych orgánov.

Europol zabezpečuje zhromažďovanie, uchovávanie, spracovávanie, analýzu a výmenu informácií zasielaných najmä orgánmi členských štátov, tretích krajín alebo subjektov; koordináciu, organizáciu a uskutočňovanie vyšetrovania a operatívnej činnosti vykonávanej spoločne s príslušnými orgánmi členských štátov alebo v rámci spoločných vyšetrovateľských tímov, prípadne v spojení s *Eurojustom*.

V prípade trestného stíhania, na ktorom sa podieľa *Eurojust*, formálne úkony súdneho konania vykonávajú príslušné vnútroštátne orgány. Situácia sa môže zmeniť po prípadnom vytvorení Úradu európskeho verejného prokurátora, ktorý by získal právo samostatne vystupovať v trestnom konaní. Jeho pôsobnosť by sa však vzťahovala len na trestné činy týkajúce sa finančných záujmov Únie. Ústavná zmluva s týmto úradom počíta. Na jeho vytvorenie je však potrebné prijatie európskeho zákona Radou ministrov, rozhodujúcou v tomto prípade jednomyseľne po získaní súhlasu Európskeho parlamentu.

Ustanovenia týkajúce sa priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti obsahuje III. časť kapitola IV.

Kedy začne ústavná zmluva platiť?

Kedy začne ústavná zmluva platiť?

Ústavná zmluva nadobudne platnosť po završení procesu, pozostávajúceho z dvoch stupňov. Prvým je jej podpis 29. októbra 2004 v Ríme a druhým jej ratifikácia, t.j. jej schválenie v každej z 25 členských krajín, vrátane Slovenska. Forma tohto schválenia je ponechaná na každý štát samostatne. Štát a občania sa v závislosti od množstva faktorov, najmä však právnych a historických tradícií a politických dôvodov, môžu rozhodnúť pre jej schválenie buď v národnom parlamente alebo priamo občanmi v referende. Sú však krajiny, v ktorých sa na schválenie ústavnej zmluvy požaduje kombinácia oboch uvedených spôsobov.

Otázka formy ratifikácie, t.j. či členský štát uprednostní jej schválenie v parlamente, volenými zástupcami občanov alebo či jej text predloží na schválenie občanom priamo, už vyvolala mnohé diskusie. V niektorých krajinách, napr. v Dánsku, Írsku a Francúzsku, bolo o referende rozhodnuté z dôvodu dlhoročnej tradície. Práve Francúzsko bolo vôbec prvou európskou krajinou, ktorá v referende v r. 1972 položila občanom otázky, týkajúce sa Európskej únie. Väčšina ďalších krajín sa pre referendum rozhodla z politických alebo iných vnútroštátnych dôvodov. Slovensko patrí ku krajinám, ktoré v tejto veci nemajú právne zakotvenú povinnosť organizovať referendum. Je teda na rozhodnutí vlády, akou formou ústavnú zmluvu schváli. V zmysle Ústavy SR je ústavná zmluva považovaná za medzinárodnú zmluvu, na jej schválenie je preto z právneho hľadiska potrebný súhlas Národnej rady SR a jej ratifikácia prezidentom.

Od r. 1972, kedy Francúzi v referende vyslovili súhlas so vstupom Veľkej Británie, Írska a Dánska do Únie, sa v Európe konalo o európskych otázkach 47 referend. Viac ako tretina z tohto počtu sa uskutočnila práve v Dánsku, Írsku a Francúzsku, ktoré zároveň ako jediné tri európske krajiny doposiaľ využili referendum ako spôsob ratifikácie zmlúv, na ktorých je Únia založená. Všetky ostatné členské krajiny predkladali zmluvy a ich zmeny na schválenie svojim národným parlamentom.

Ústavná zmluva vstúpi do platnosti 1. novembra 2006, ak bude ratifikovaná vo všetkých členských krajinách. V prípade jej neschválenia niektorou z členských krajín existuje niekoľko možností ďalšieho postupu. Najpravdepodobnejším je možnosť fungovania Európskej únie naďalej podľa súčasného modelu, daného Zmluvou z Nice. V takom prípade by však krátko po odmietnutí ústavnej zmluvy muselo dôjsť k ďalším rokovaniam o budúcej inštitucionálnej štruktúre Únie, keďže platnosť niektorých z kľúčových ustanovení zmluvy z Nice je časovo obmedzená a skončí v r. 2009. Doterajšie prieskumy verejnej mienky, uskutočnené v súvislosti s ratifikáciou

Kedy začne ústavná zmluva platiť?

ústavnej zmluvy, však dávajú dôvod na optimizmus, pretože až 80% európskych občanov sa domnieva, že ústavná zmluva je vzhľadom na početné inovácie, ktoré do fungovania Únie prináša, potrebná.

V súčasnosti platné inštitucionálne ustanovenia zmluvy z Nice počítajú s 25 členskými krajinami. Avšak už v r. 2007 sa očakáva rozšírenie Únie o Rumunsko a Bulharsko a následne o Chorvátsko. Keďže v priebehu niekoľkých rokov bude mať Únia zrejme 28 členov, tieto ustanovenia si nevyhnutne budú vyžadovať revíziu. V porovnaní s dnes platnými a značne strohými pravidlami pre zmenu a doplnenie zmlúv však ústavná zmluva zavádza okrem riadnej i tzv. zjednodušenú revíziu procedúru, ktorá umožní flexibilnejšie reagovať na podobné prípady.

ÚČASŤ OBČANOV NA TVORBE ROZHODNUTÍ EURÓPSKEJ ÚNIE

Zmluva o ústave pre Európu, ako znie plný názov dokumentu, ktorý v tomto texte skrátene nazývame ústavná zmluva, zjednocuje do jedného, pre občana oveľa čitateľnejšieho textu, všetky zmluvy na ktorých je Únia založená, a ktoré boli počas jej 50-ročnej existencie niekoľkokrát upravované. Štruktúra, ktorú ústavná zmluva predpokladá, vytvára priestor pre demokratickejšie a transparentnejšie fungovanie Únie a vyššiu kontrolovateľnosť jej inštitúcií.

Jedným z cieľov, ktoré zástupcovia členských krajín pri rokovaníach o budúcej podobe Únie sledovali, bolo i jej priblíženie a sprístupnenie jej činnosti európskym občanom. Do ústavnej zmluvy bolo preto zaradené ustanovenie, ktoré občanom umožní obrátiť sa formou petície, podpísanej viac ako miliónom občanov z viacerých členských štátov, na Európsku komisiu so žiadosťou o predloženie legislatívneho návrhu o akejkoľvek otázke, ktorá si podľa ich názoru vyžaduje právne riešenie. Tento nový mechanizmus predstavuje významný posun od dnešného modelu legislatívnej iniciatívy, v ktorom patrí výhradné právo predkladať návrhy právnych predpisov Európskej komisii. Ústavná zmluva tiež ukladá inštitúciám povinnosť dať občanom a zástupcom asociácií priestor na vyjadrenie svojich názorov a udržiavať s nimi otvorený a pravidelný dialóg.

MÔŽE ČLENSKÁ KRAJINA Z EURÓPSKEJ ÚNIE VYSTÚPIŤ?

Podobne ako predchádzajúce zmluvy Európskej únie, i ústavná zmluva sa uzatvára na dobu neurčitú. Nová ústavná zmluva však ponúka možnosť oveľa flexibilnejšej

Kedy začne ústavná zmluva platiť?

revízie. Ďalšou inováciou je možnosť dobrovoľného vystúpenia členskej krajiny z Únie. Túto možnosť ani doposiaľ explicitne nevyklúčovalo žiadne z ustanovení zmlúv, čoho príkladom je napr. vystúpenie Grónska ako autonómneho územia Dánska, ktoré na základe konzultatívneho referenda v r. 1985 rozhodlo o svojom odchode z EÚ. Žiadna ďalšia krajina sa však doposiaľ pre podobný krok nerozhodla, naopak, členské štáty sa jednoznačne zhodujú na výhodách, ktoré im členstvo v Únii prináša. Dôkazom je i príklad tradične euroskeptickej Veľkej Británie, ktorá v r. 1975 položila v referende svojim občanom otázku, či má ich krajina zostať členom Únie. I keď bola odpoveď občanov kladná, z reakcií na referendum vyplynulo, že nikto nespochybňuje suverénne právo každej členskej krajiny kedykoľvek Úniu opustiť. V podobnom duchu sa vyjadril tiež nemecký Ústavný súd, ktorý v r. 1993 v jednom zo svojich rozhodnutí uviedol, že členské krajiny sú stále „pánmi“ zmlúv a môžu kedykoľvek rozhodnúť o zmene svojich dohôd o pristúpení, napr. i v dôsledku podstatnej zmeny podmienok, za akých do Únie vstúpili. Možno sa domnievať, že ústavná zmluva takéto podstatné zmeny prináša. Dnešná Európska únia však bola budovaná vo viacerých etapách a každá zo zmlúv priniesla do jej fungovania inovácie, prehlbujúce jej integračný aspekt. Explicitné zakotvenie možnosti vystúpenia a podmienok, za akých ju možno zrealizovať, je však významným posilnením ich postavenia v rámci Únie.

O ratifikácii a nadobudnutí platnosti pojednáva čl. IV-447

Tabuľka č. 1

Zmluvy súčasného primárneho práva EÚ

Názov zmluvy		podpis	platnosť
Zakladajúce zmluvy			
Zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele	Parižska zmluva	18. 4. 1951	23. 6. 1952
		zanikla 23.6.2003 po uplynutí 50 rokov, na ktoré bola uzavretá	
Zmluva o založení Európskeho (hospodárskeho) spoločenstva	Rímske zmluvy	25. 3. 1957	1. 1. 1958
Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu			
<i>Zmluva o EÚ</i>			
Zmluva o Európskej únii	Maastrichtská zmluva	7. 2. 1992	1. 11. 1993
Kľúčové novelizácie primárneho práva EÚ*			
Jednotný európsky akt		17. a 28. 2. 1986	1. 7. 1987
Amsterdamská zmluva		2. 10. 1997	1. 5. 1999
Zmluva z Nice		26. 2. 2001	1. 2. 2003

Tabuľka č. 1

Ďalšie novelizácie primárneho práva EÚ	
Názov zmluvy	Podpis
Zmluva o vytvorení spoločnej rady a spoločnej komisie Európskych spoločenstiev (Zlučovacia zmluva)	1965
Protokol o výsadách a imunitách európskych spoločenstiev	1965
Zmluva, ktorou sa menia a dopĺňajú niektoré rozpočtové ustanovenia zmlúv o založení Európskych spoločenstiev a zmluvy o vytvorení spoločnej rady a spoločnej komisie Európskych spoločenstiev (Luxemburská zmluva)	1970
Zmluva, ktorou sa menia a dopĺňajú niektoré finančné ustanovenia zmlúv o založení Európskych spoločenstiev a zmluvy o vytvorení spoločnej rady a spoločnej komisie Európskych spoločenstiev	1975
Zmluva, ktorou sa menia a dopĺňajú niektoré ustanovenia protokolu o štatúte Európskej investičnej banky	1975
Akt o priamych a všeobecných voľbách poslancov Zhromaždenia	1976
Zmluva, ktorou sa menia a dopĺňajú zmluvy o založení Európskych spoločenstiev so zreteľom na Grónsko	1984
Akt, ktorým sa mení a dopĺňa protokol o štatúte Európskej investičnej banky, oprávňujúci Radu guvernérov zriadiť Európsky investičný fond	1993
Zmluvy o prístupení (a súvisiace dokumenty)	
Zmluva o prístupení Dánskeho kráľovstva, Írska a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska k Európskym spoločenstvám	1972
Zmluva o prístupení Helénskej republiky k Európskym spoločenstvám	1979
Zmluva o prístupení Španielskeho kráľovstva a Portugalskej republiky k Európskym spoločenstvám	1985
Zmluva o prístupení Rakúskej republiky, Fínskej republiky a Švédskeho kráľovstva k Európskej únii	1994
Zmluva o prístupení Českej republiky, Estónskej republiky, Cyperskej republiky, Lotyšskej republiky, Litovskej republiky, Maďarskej republiky, Maltskej republiky, Poľskej republiky, Slovinskej republiky a Slovenskej republiky k Európskej únii	2003

Tabuľka č. 2

Rozdelenie kompetencií podľa ústavnej zmluvy

VÝLUČNÉ kompetencie Únie
colná únia
vytvorenie pravidiel hospodárskej súťaže nevyhnutných pre fungovanie vnútorného trhu
menová politika pre členské štáty, ktorých mena je euro
ochrana morských biologických zdrojov podľa spoločnej politiky rybného hospodárstva
spoločná obchodná politika
uzatváranie medzinárodných zmlúv: <ul style="list-style-type: none">• jej uzavretie je stanovené v legislatívnom akte Únie, alebo• jej uzavretie je potrebné, aby bol Únii umožnený výkon jej vnútornej právomoci, alebo• uzavretie tejto dohody môže ovplyvniť spoločné pravidlá alebo pozmeniť rozsah ich pôsobnosti.
SPOLOČNÉ kompetencie Únie a členských štátov
vnútorný trh
sociálna politika, pokiaľ ide o aspekty vymedzené v časti III
hospodárska, sociálna a územná súdržnosť
poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo s výnimkou ochrany morských biologických zdrojov
životné prostredie
ochrana spotrebiteľa
doprava
transeurópske siete
energetika
priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti
spoločné obavy o bezpečnosť v záležitostiach verejného zdravia, pokiaľ ide o aspekty vymedzené v časti III ústavnej zmluvy
výskum, technologický rozvoj a kozmický priestor, avšak výkon tejto kompetencie Únie nesmie brániť členským štátom vo výkone ich kompetencie
rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc, avšak výkon tejto kompetencie Únie nesmie brániť členským štátom vo výkone ich kompetencie

Tabuľka č. 2

Koordinácia hospodárskej politiky a politiky zamestnanosti
koordinácia hospodárskych politik členských štátov
koordinácia politik zamestnanosti členských štátov
možnosť iniciovania koordinácie sociálnych politik členských štátov
Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika
spoločná zahraničná politika
spoločná bezpečnostná politika
možnosť postupného budovania spoločnej obrany
Oblasti podporných, koordinačných a doplnkových aktivít Únie
ochrana a zlepšovanie verejného zdravia
priemysel
kultúra
cestovný ruch
vzdelávanie, mládež, šport a odborná príprava
civilná ochrana
administratívna spolupráca
Kompetencie členských štátov
Únia koná len v oblastiach, v ktorých na ňu členské štáty výslovne preniesli kompetencie v ústavnej zmluve; vo všetkých ostatných oblastiach majú kompetencie členské štáty

Porovnanie právnej úpravy základných práv a slobôd podľa ústavnej zmluvy, Ústavy SR a Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (v znení Protokolu č. 11)

Ústavná zmluva (Charta základných práv EÚ)	článok	Ústava SR	článok/ odsek	Európsky dohovor o ochrane základných práv a slobôd	článok
práva a slobody		práva a slobody		práva a slobody	
ľudská dôstojnosť	II-61	právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena	19/1		
právo na život	II-62	právo na život	15	právo na život	2
právo na nedotknuteľnosť osoby	II-63	nedotknuteľnosť osoby	16/1		
zákaz mučenia, neludského alebo ponížujúceho zaobchádzania	II-64	zákaz mučenia, krutého, neludského či ponížujúceho zaobchádzania alebo trestu	16/2	zákaz mučenia (zahŕňa zákaz neludského a ponížujúceho zaobchádzania alebo trestu)	3
zákaz otroctva a nútených prác	II-65	zákaz nútených prác a nútených služieb	18	zákaz otroctva a nútených prác	4
právo na slobodu a bezpečnosť	II-66	osobná sloboda	17	právo na slobodu a bezpečnosť	5
rešpektovanie súkromného a rodinného života	II-67	nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia; nezasahovanie do súkromného a rodinného života, nedotknuteľnosť obydlia, listové tajomstvo, tajomstvo dopravných správ a iných písomností	16/1 19/2 21 22	právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života	8
ochrana osobných údajov	II-68	ochrana osobných údajov; ochrana pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe	22/1 19/3		

Tabuľka č. 3

Ústavná zmluva (Charta základných práv EÚ)	Ústava SR	Európsky dohovor o ochrane základných práv a slobôd	článok
práva a slobody	práva a slobody	práva a slobody	článok
právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu	ochrana manželstva, rodičovstva a rodiny	právo uzavrieť manželstvo (zahŕňa právo založiť rodinu)	12
sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania	sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery	sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania	9
sloboda prejavu a právo na informácie	sloboda prejavu a právo na informácie	sloboda prejavu (zahŕňa právo na informácie)	10
sloboda zhromažďovania a združovania	sloboda zhromažďovania; sloboda združovania; sloboda združovania na ochranu svojich hospodárskych záujmov	sloboda zhromažďovania a združovania	11
sloboda umenia a vedeckého bádania	sloboda vedeckého bádania a umenia		
právo na vzdelanie	právo na vzdelanie		
právo na slobodnú voľbu povolania a právo na prácu	právo na slobodnú voľbu povolania a právo na prácu		
sloboda podnikania	právo podnikat'		
právo vlastníť majetok	právo vlastníť majetok		
právo na azyl	právo na azyl		

Tabuľka č. 3

Ústavná zmluva (Charta základných práv EÚ)	článok	Ústava SR	článok/ odsek	Európsky dohovor o ochrane základných práv a slobôd	článok
práva a slobody		práva a slobody		práva a slobody	
ochrana v prípade odsunu, vyhostenia alebo vydania	II-79	sloboda pohybu a pobytu; (častočne) právo na azyl (častočne)	23/5 53	zákaz diskriminácie	14
rovnosť pred zákonom	II-80	rovnosť v dôstojnosti a právach	12/1		
zákaz diskriminácie	II-81	zákaz diskriminácie	12/2		
kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť	II-82	ochrana kultúrneho dedičstva	44/2,3		
rovnosť žien a mužov	II-83	rovnosť v dôstojnosti a právach; zákaz diskriminácie	12/1 12/2		
práva detí	II-84	osobitná ochrana detí a mladistvých; rovnosť detí narodených v manželstve i mimo neho	41/1 41/3		
práva starších osôb	II-85				
integrácia postihnutých osôb	II-86	právo na zvýšenú ochranu zdravia pri práci, osobitné pracovné podmienky, osobitnú ochranu v pracovných vzťahoch, pomoc pri príprave na povolanie (častočne)	38		
právo zamestnancov na informácie a konzultácie v rámci podniku	II-87				

Tabuľka č. 3

Ústavná zmluva (Charta základných práv EÚ)	Ústava SR	Európsky dohovor o ochrane základných práv a slobôd	článok
práva a slobody	práva a slobody	práva a slobody	článok
právo na kolektívne vyjednávanie a kolektívne akcie	právo na kolektívne vyjednávanie; právo na štrajk	36(g) 37/4	
právo na prístup k službám zamestnanosti			
ochrana v prípade svojvoľného prepustenia	ochrana proti svojvoľnému prepúšťaniu zo zamestnania a diskriminácii v zamestnaní	36(b)	
spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky	právo na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky	36	
zákaz detskej práce a ochrana mladistvých pri práci	osobitné pracovné podmienky žien, mladistvých a zdravotne postihnutých osôb	38	
rodina a pracovný život	právo žien v tehotenstve na ochranu v pracovných vzťahoch a zodpovedajúce pracovné podmienky	41/2	
sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc	hmotné zabezpečenie v prípade nezamestnanosti; hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu, pri strate živiteľa a v hmotnej núdzi	35/3 39	

Tabuľka č. 3

Ústavná zmluva (Charta základných práv EÚ)	článok	Ústava SR	článok/ odsek	Európsky dohovor o ochrane základných práv a slobôd	článok
práva a slobody	článok	práva a slobody	článok/ odsek	práva a slobody	článok
ochrana zdravia	II-95	právo na ochranu zdravia	40		
prístup k všeobecne prospešným službám	II-96				
ochrana životného prostredia	II-97	právo na ochranu životného prostredia	44, 45		
ochrana spotrebiteľa	II-98				
právo voliť a byť volený vo voľbách do Európskeho parlamentu	II-99	právo zúčastňovať sa na správe vecí verejných priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov	30		
právo voliť a byť volený vo voľbách do orgánov územnej samosprávy	II-100				
právo na dobrú správu vecí verejných	II-101				
právo na prístup k dokumentom	II-102	právo vyhľadávať informácie; povinnosť štátnych orgánov primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti	26/4 26/5		
európsky ombudsman	II-103	verejný ochranca práv	15fa		
petičné právo	II-104	petičné právo	27		

Tabuľka č. 3

Ústavná zmluva (Charta základných práv EÚ)	Ústava SR	Európsky dohovor o ochrane základných práv a slobôd	článok	článok/ odsek	článok
práva a slobody	práva a slobody	práva a slobody			článok
sloboda pohybu a pobytu	sloboda pohybu a pobytu		II-105	23	
diplomatická a konzulárna ochrana			II-106		
právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces	právo na súdnu a inú právnu ochranu	právo na spravodlivé súdne konanie; právo na účinný prostriedok nápravy	II-107	46-50	6/1 13
prezumpcia nevinny a právo na obhajobu	prezumpcia nevinny; právo na obhajobu	prezumpcia nevinny a právo na obhajobu	II-108	50/2 50/3	6/2,3
princíp zákonnosti a primeranosti trestných činov a trestov	princíp zákonnosti posudzovania trestnosti činov a ukládania trestov	uloženie trestu výlučne na základe zákona	II-109	49, 50/6	7
právo nebyť sťahovaný a potrestaný v trestnom procese pre ten istý trestný čin	zákaz trestne sťahovať dvakrát v tej istej veci		II-110	50/5	
	obrana Slovenskej republiky			25	
	slobodná súťaž politických síl			31	
	právo na odpor			32	
	práva národnostných menšín a etnických skupín			33, 34	
	právo na prístup ku kultúrnemu bohatstvu			43/2	

Niekoľko slov na záver

Je mi ctou napísať krátky doslov k tejto veľmi užitočnej publikácii. Vysvetliť širokej verejnosti ústavnú zmluvu, či všeobecnejšie projekt Európskej únie, nie je ľahkou úlohou. Autori, čo pri ich erudovanosti neprekvapuje, tu urobili významný počín, zvládli veľkú výzvu. A zvládli ju úspešne. Vskutku, podľa môjho skromného názoru sa im podarilo zrozumiteľným spôsobom, vysvetliť, prečo je ústavná zmluva taká dôležitá a ako „Európa“ ovplyvňuje každodenný život svojich občanov. Pritom Európa ovplyvňuje svojich občanov viac, než si sami zvyčajne myslia.

Zmluva predstavuje základ, keď vymenúva práva, povinnosti a ciele, ktoré si želáme dosiahnuť. Často počujem otázku: Čo máme z členstva v EÚ? Čo nám prinesie ústavná zmluva? Nuž, samotná zmluva pokrýva rôzne kľúčové oblasti, akými sú napríklad základné hodnoty, ktoré spoločne zdieľame, ako sloboda, demokracia, právny štát a ľudské práva, spravodlivosť a nediskriminácia. Toto všetko sú veľmi dôležité hodnoty, ponúkajúce priestor slobody, spravodlivosti a bezpečnosti. Nemali by sme to podceňovať. Zmluva navyše podporuje solidaritu medzi členskými štátmi Únie.

Dovoľte mi zmieniť sa aspoň o niektorých výhodách pre slovenských občanov. Chcem pritom podčiarknuť, že tieto výhody nespádnú nikomu do lona samé. Musia sa využívať. Na to je potrebné vynakladať úsilie, a to na všetkých úrovniach. Po prvé, na cestovanie po členských krajinách EÚ stačí len občiansky preukaz. V blízkej budúcnosti sa tam budú môcť občania SR aj zamestnať. Po druhé, geo-strategická poloha Slovenska a nedávny vývoj v kombinácii s jeho ekonomickou politikou robia z krajiny atraktívny priestor pre investície. To podporuje vytváranie nových pracovných miest. Po tretie, Slovensko by malo v tomto ohľade obzvlášť využiť svoju funkciu mosta medzi strednou a západnou Európou a Európou východnou. Našťastie, Slovensko bude mať úžitok z transferov pre regionálny rozvoj. Ak budú správne investované, bezpochyby sa zlepšia podmienky v chudobnejších častiach krajiny a oblastí, kde je vysoká nezamestnanosť, sa stanú zaujímavé pre investorov. No a napokon, členstvo v EÚ poskytuje vyššiu bezpečnosť občanom, ktorých práva sú zakotvené v ústavnej zmluve.

Podľa môjho skromného názoru Slovensko a jeho občania budú v Únii úspešnými, budú z nej mať úžitok a súčasne ju posilnia. Prostredníctvom členstva Slovenska v EÚ bude jeho hlas počuť oveľa silnejšie.

Eric van den Linden
velvyslanec EK v Bratislave

Návratka

Návratka

1. Dala Vám táto publikácia nové / zaujímavé informácie o európskej ústave?

Áno Nie

2. Zaujímate sa o reformy v Európskej únii a ich konkrétne dopady pre SR?

Áno Nie

3. Myslíte si, že reformy sa uberajú správnym smerom?

Áno Nie

4. Aké témy (publikácií a audiovizuálnych relácií v elektronických médiách) by ste uvítali z oblasti informácií o Európskej únii?

a)

b)

c)

d)

Vaše odpovede prosíme poslať na adresu:

Úrad vlády Slovenskej republiky
sekcia pre európske záležitosti
odbor komunikačnej stratégie
Štefánikova 2
813 70 Bratislava 1